

v padanju ptičjih peres
 na pogorišče vrta
 kjer ni ostalo nič
 od vseh rož.
 Starka si je potrgala lase,
 da ji glava blešči kot ogledalo.
 Odšel si dalje razkopavat srce,
 vsako rjavo nit posebej,
 da ne bi preslišal dežja
 onkraj gozda in skal.

PRIKAZNI

Vesela igra v 15 prizorih

Peter Božič

Peter Božič se je rodil leta 1932 na Bledu. Osnovno šolo je obiskoval v Novem mestu in v Mariboru, med vojno je bil s starši preseljen v Wrocław na Poljskem. Po maturi 1953 se je vpisal najprej na gozdarstvo, pozneje pa na slavistiko in primerjalno književnost, prestopil je na filozofijo in umetnostno zgodovino, potem pa je študij opustil in se docela posvetil pisateljevanju. Svojo prvo črtico je ob-

javil leta 1952, potem pa ga srečujemo kot bolj ali manj rednega sodelavca pri večini slovenskih revij.

Doslej je Peter Božič izdal dva romana, Izven (1963) in Na robu zemlje (1968), za katerega je letos prejel Župančičevo nagrado. Še opaznejše mesto si je Božič priboril v slovenski sodobni dramatik, še zlasti v njenem avantgardnem delu. Svoj prvi dramski tekst, Človek v šipi, je napisal leta 1956, nato smo njegove drame Križišče, Zasilni izhod, Vojaka Jošta ni ter Kaznjenci videli med leti 1957 in 1964 na Odru 57, Dva brata je v letu 1965 uvrstila v svoj repertoar Mala Drama SNG v Ljubljani, lani je Božič napisal dramo Jezdec na strehi, ki jo namerava uprizoriti Ljubljanska Drama, pred

kratkim ustanovljeno avantgardno gledališče GLEJ pa ima v pripravi naj-novejši Božičev dramski tekst, *Prikazni*, ki ga v celoti objavljamo v pričujoči številki naše revije.

Tik pred izidom (*mariborska založba Obzorja*) pa je knjiga šestih Božičevih dramskih tekstov. Dejstvo, da so vsi pisateljevi dramski teksti (razen prvega) doživeli odrsko realizacijo (zadnja dva sta v pripravi) in to, da jih *Obzorja* zdaj izdajajo v knjigi, je najbolj razveseljivo potrdilo pisateljeve zasidranosti v našem času in njegovi literaturi.

Osebe:

Gospod Anton, načelnik Institucije

Jelinek, njegov pomočnik

Mihael, šef oddelka

Gabrijel, šef oddelka

Jakob, izslednik

Luka, vojaški poveljnik

Dimitrij, njegov pomočnik

Helena

Vladimir, vodja Revolucije

Svetilka

Kocka

Kis

revolucionarji

1. vojak Revolucije — miličnik Institucije

2. vojak Revolucije — agent Institucije

Čas dogajanja: zdaj

Kraj dogajanja: povsod

Prizorišče: V prostorih Institucije, v sobi vodje Revolucije Vladimira, na balkonu Univerze, v kleti štaba Revolucije in v zaporih Institucije

1. prizor

(Pisarna načelnika Antona)

ANTON: Nameravate biti pri eksekuciji?

JAKOB: Da, gospod.

ANTON: Ne razumem vas.

JAKOB: Ne vem, to sodi v del mojega... no, zanimanja. Saj sem ga vendarle jaz izsledil. Videl bi rad, kako tak okorel norec zapušča naj-globljo vrednoto, življenje.

ANTON: Pa saj ste imeli vendarle precéj priložnosti že doslej.

JAKOB: To so bili nedolžni ljudje.

ANTON: Nedolžni ljudje?

JAKOB: Da, nedolžni. Pogledjte, če koga usmrte na električnem stolu, ker je porinil svoji ženi pilo v trebuh ali pa streljal na svojo hčer, to z resnično okorelostjo nima nobenega opravka. To je njegova usoda in njegova zabloda, ki se je ne more rešiti, pa naj počne karkoli. Začuden je nad truplom, ko ga zakolje, in ko ga zvežete na električnem stolu, je prav tako začuden, ker si predstavlja, da mu hočete zravhati kako polomljeno kost, ko pa ve, da so vse cele. Ne gre mu v glavo, da je kaj drugega.

To sem že videl. Ko pa ga udari tok, se mu to zazdi samo še nefair udarec usode.

To so nedolžni ljudje, toda ta je zakrknjenec.

ANTON: Ne zanimajo me vaša osebna stališča o nedolžnosti in zakrknjenosti. Načelnik oddelka sem, katerega naloga je, da je družba pravilno organizirana. Vsaka država potrebuje svoje pravosodje in vsako pravosodje svoje mrliča. To je edino, vse drugo so špekulacije. Kar je za ene red, je za druge nered. Ne ukvarjamo se s pojmi, kot je pravica, temveč, kaj je pravilno in kaj ne. Manj mrličev, boljša je organizacija družbe.

JAKOB: Seveda, potem pa se stvari zapletejo.

ANTON: To ni vaša stvar. Vedno moram to potem urejati jaz. In kadar tehtamo enega mrliča za več tisoč, takrat moram zmeraj odločiti jaz. Smrti sem utrgal devetsto devetindevetdeset ljudi, enega sem pač poslal na stol. To je vse. In to je vsa skrivnost našega poklica.

JAKOB: Res je. To je dejansko samo še formalen odhod za tistega enega. Sede na stol, sunek in nobene bolečine v trebuhu ni več, če je vse življenje imel težave s prebavo.

Ne, to ni nikak cinizem, gospod Anton. Človek ima pri stvari toliko kot takrat, ko se rodi. Nihče ga ne vpraša: Ali bi zdaj hotel začeti dihati ali ne, ko ga potegnejo iz maternice, ampak mora kratkomalo dihati. Tokrat pa mu brez njegove volje vzemo potrebo po dihanju. In nič drugega.

ANTON: Preveč razmišljate o smrti. Morda je res tako. Toda to ni pomembno. Važno je, da ljudi uverimo, da je taka smrt zelo potrebna in je na stolu pravzaprav zelo humana. Zmeraj so kakšne neumne peripetije. In zmeraj so potem tla za najbolj škodljive klice, ki spravijo ves družbeni organizem v nevarnost. Ne gre za to, da so puntarji in nič nimam proti njim. Moti me to, ker so zmeraj polovičarji. Nekaj začnejo, na sredi stvari pa se podelajo v hlače in potem je družba že spet za meter slabša, kot je bila prej. Ti pa moraš potem vse te oslarije uravnavati,boljševati, popravljati in si z umorčki mazati roke. Jakob, rad bi spal, ne da bi se mi bilo treba mazati roke s temi zadevami. Toda to se bo zgodilo šele takrat, ko me bodo upokojili.

Vidite, zato vas ne morem razumeti, da hočete biti pri eksekuciji.

JAKOB: To je poklicna radovednost. Navsezadnje sva s tem človekom, ki bo nocoj justificiran, postala nekaj več kot bežna znanca. Navezal sem

se nanj v vseh teh dolgih mesecih, ko sem ga sledil. In ne samo to, rad bi zanesljivo vedel, ali je zares tako okorel ali pa se po svoje, kot pač more, upira krivici, usodi . . . To bi . . .

ANTON: Ali ga obiskujete v njegovi celici?

JAKOB: Da, gospod.

ANTON: In kaj imate od tega?

JAKOB: Kaj imam? Če niste zadovoljni z mojo prejšnjo razlago, potem bi vam pravzaprav moral razjasniti vse svoje dosedanje življenje.

ANTON: O vas vem več, kot vi sami o sebi. Ali menite, da sem vas izbral za ta posel, ne da bi vedel, koga imam pred seboj? Ta nocojšnji obsojenec je res poseben primer. In vedel sem, da bosta vaša preciznost in doslednost zmagali in ne bosta nobenih naših načrtov spravila niti za las v nevarnost. Še tega se nam manjka.

JAKOB: Poseben primer . . . vendar je človek. In jaz . . . gotovo se vam je kaka malenkost izmuznila iz rok . . . vi, na primer, ne veste, da sem v prostem času . . .

ANTON: Pisatelj. Pišete romane. Ne za navadno ljudstvo. Specialist ste v svoji stroki. Ob večernih urah pišete tudi pesmi . . . Kadar se zgosti mrak.

JAKOB: Prav. Neumno je bilo od mene, če sem mislil, da bom pred vami kaj skrnil.

ANTON: Ne briga me, kaj počnete v svojem prostem času, dokler delate v službi, kot je treba. Bral sem vaša dela in priznati vam moram, da so mi všeč. Ali si pri nas nabirate izkušnje ali pa denar, me ne zanima, kot sem vam že rekel. Ali je pa ta človek, ki ste ga ulovili, že prebral kako vašo knjigo?

JAKOB: Je.

ANTON: Prej ali zdajle, ko je v zaporu?

JAKOB: Zdaj.

ANTON: In to ste mu seveda prinesli vi. Veste kaj? Izginite. Sicer vas bom kar koristno uporabil čimprej v našem pravosodju.

JAKOB: Gospod Anton, zakaj vendar?

ANTON: Sadist ste. Nikakršnih pravih ali nepravih čustev ali nagnjenj ne trpim pri našem delu. Svoje knjige mu dajete zato, da ga trpinčite. Ali je to potem še tista smrt, o kateri ste govorili prej? Ali je to še smrt, ki je tisočem v korist? Namesto normalnega človeka boste na stol privlekli izmučeno žival.

JAKOB: Gospod Anton, najin človek se počuti popolnoma normalno. Ne dobro ne slabo, to pa edino ustreza vsem našim predpisom. Nikakršen sadist nisem. Zaželel si je knjige in dobil jo je. Kot hočem jaz zdaj spoznati njega do kraja, tako je hotel on mene. V moji knjigi je samo tisto, kar on pozna. Nobene prihodnosti ni v njej. Prav to bi ga izmučilo do blaznosti. Toda če mu nudim tisto, kar pozna: »devetindevetdeset muk ljubezenskega življenja in sprostitve med Micko in Francijem«. Vse uresničene in vse nesrečne ljubezni in njih konec. To je vse, kar

je v mojih knjigah, in to ga ne spodbuja k nobeni želji več. Nasprotno, bolj in bolj ga utrjuje v misli, da je vse preživel. Nobene možnosti za neznane kombinacije. Njegova zadnja ljubica . . .

ANTON: Maščevala se je našim paznikom tako, da se je takrat, ko so jo peljali k usmrtni, slekla do golega. Res, od hudiča težko je spraviti na drugi svet tako telo, toda še huje je priznati napako našega truda za organizacijo družbe. Hudič bi jo vzel, tako pa je samo njo. Kaj hočemo.

JAKOB: Zakaj pa je potem niste usmrtili na stolu? Zakaj pa ste jo potem kratkomalo obesili?

ANTON: Bila je del našega načrta s srečnim koncem. Načrt se je ponesrečil, manjše zlo je bil njen nesrečen konec kot pa . . . no, in smešno bi bilo eno in isto stvar dokazovati dvakrat enako. Iz smrti je s svojim lepim telesom hotela napraviti smešno, poniglavo stvar in skoraj se ji je posrečilo. Toda ni računala na mojo izkušnost. Moja specialiteta je, da nastavljam pisatelje in dramatike v našo službo. Povedal sem primer kolegi Gabrijelu in takoj je imel pri roki fabulo. Neverjeten smisel ima za fabulo. Včasih mi je kar žal, ko se v svojih stvareh ukvarja samo z askezo. Samota, tišina, debele knjige, študij, globok razmislek. Ure in ure se človek lahko potaplja v njegova modrovanja. Nenadoma je tako sam. Ni več tukaj, ni več uradnik, ki odloča. Njegovi načrti, s katerimi uravnava družbo, izginejo . . . Nobenega človeškega krika več. Tak je, kot da leži med enim robom slike in drugim kot ploskovna mera. Kvadrat brez višine, kot je to lahko samo kvadrat. Matematična predstava.

In tak človek ti v minuti, če je treba, iznajde najbolj verjetno in izvirno fabulo. Eksekutor, ki je bil že na robu upora zoper *Institucijo*, se mirno vrne in pripravlja na naslednji posel. Tak človek ni nikoli prodril v globino in smisel svojih eksekucij, in če ga s tako lažjo ne razbremeniš, lahko vsak dan iščeš novega in vsak prejšnji zblazni ali pa se zapije.

Tako je, dragi Jakob.

JAKOB: Res, natanko tako je. Ne bi me nikoli videli tukaj, ko bi po dolgem času, po dolgih letih ne prišel do spoznanja . . . Veste, prej sem bil prepričan, da je edino prav, če kar naprej drugim solim pamet, kako je treba urediti ta svet. Potem sem uvidel, da utegne biti bolj prav tako, kakor si je svet zamislil, da bo živel. Toda nekaj se je moralo zgoditi z menoj. Samo od sebe ne pride nič.

ANTON: V vsakem primeru bi se znašli tukaj. Bolje, da ste se znašli tako, kot ste se. Za družbo ste nenavadno koristni. Od mrliča pa ni nobene koristi več, ko je mrlič.

Zavedeli ste se, da si utirate pot sem.

JAKOB: Ne, pred vami sem stal, gospod Anton.

ANTON: Ah, da. Vaš primer je bil primer s srečnim koncem. Bil je dobro zrežirana igra. V resnici vas nismo potrebovali za konopec, ampak

zato, da boste ulovili na dejstvih tega, ki bo umrl nocoj. Da . . . že vem. Ubili ste tisto žensko. Zasačil vas je Gabrijel. Toda žensko smo vam podtaknili. Gabrijela postavili tja, da vas je zasačil.

JAKOB: Toda žensko sem v resnici ubil. Zares sem jo. Sploh nič ni bilo in vendar je bila mrtva.

ANTON: Ubili ste jo. Imeli smo dokaz, več nismo potrebovali. Toda bila je tako rekoč že mrtva.

JAKOB: To ni res. Kako bi naj imel mrtvo žensko rad?

ANTON: Ali je to sploh bila ljubezen? To je bila le vaša fiksna ideja, predstava, izmišljotina, fikcija . . .

JAKOB: In človek zaradi tega lahko ubija? Ne, to . . . ni res. Lažete!

ANTON: Zakaj pijete? Ona je delala z vami vse po naših navodilih, torej vas ni ljubila. Kako je mogoče, da je to pri vas kaj drugega kot fiksna ideja? Nori ste bili, seveda. In samo norci ubijajo. Obsedenec.

JAKOB: Kako je mogla kaj takega početi?

ANTON: Svoje življenje je zapravila že prej. Rekli smo ji, to je bila Gabrijelova ideja, da se bo rešila, če vas spravi v naše naročje. Kadar gre človeku za življenje, stori tudi to. Vedel sem, da se to lahko izteče samo takó, kot se je. Bil sem proti temu, toda Gabrijel je bil naiven, pa je mislil, da bo šlo brez tega. Volk sit in koza cela. Tega v življenju ni. Umaknil sem se, da bi ne gledal tega mučenja.

JAKOB: Ali ste vedeli, da jo bom?

ANTON: Seveda. Sicer človek na koncu še zmeraj verjame v nekaj nemogočega. Gabrijel te možnosti sploh ni upošteval, jaz pa sem menil, da je na svetu neskončno možnosti, in da je torej to ena. Da bi bili vi naši in ona živa in zvezana do konca življenja. Toda tudi to možnost sem moral črtati iz svojega repertoarja. Jakob, že nešteto sem jih.

JAKOB: Zaradi te ženske sem izdal svoje tovariše. Kako zrabljena zadeva.

ANTON: To sem vedel in cenil sem vaše sposobnosti. Samo zrabljene zadeve so učinkovite. Ali je to morda tista skrivnost, ki ste mi jo hoteli povedati?

JAKOB: Ne, do takrat nisem nič mislil, samo ravnal sem. To je bilo pozneje.

ANTON: Ko ste ugotovili, da iz te mreže ni mogoče več ven. Eno je vaša predstava, drugo je mreža. Bežite, bežite, to ni nobena skrivnost. Vnaprej preračunana zapletena zadeva z vsemi primeri in dvema rešitvama. Niti jaz, na primer, se vašega primera ne spominjam več. Pozabil sem ga.

(Zazvoni telefon.)

ANTON: Da. Anton pri telefonu. Vse . . . Kako vse? Vse ne more biti. Ujeli smo ga. Imam zanesljive ljudi. Tako? Tega nisem vedel. Niste me obvestili. Seveda, poslal ga bom. Kaj pa naj storim z njim? Znebiti se ga moramo. Prav, toda kako? Celoten aparat je vendar navit do te mere, tisk, diplomacija . . . Ne morem ga kratkomalo spustiti kot pomoto. Svojim ljudem lahko razložim, da je bil to le ponesrečen sce-

narij. Nepravemu človeku na hrbet. Človeku, ki ne ustreza tej vlogi. Ali niste mogli prej . . . Ah, razumem.

(*Jakobu*) To je amaterizem najhujše sorte. Povedal sem vam že, da gre za razmerje. Enega žrtvujemo za tisoč. Če je kriv ali pa ne, to je vseeno. Človek je zmeraj kriv.

JAKOB: Že spet boste justificirali nedolžnega človeka. To je smešno.

ANTON: To ni prav nič smešno. Te pomote postajajo neznosne. To je nesposoben aparat. To je treba spremeniti. Spremenil ga bom, pri bogu, če bo to sploh mogoče storiti.

Jakob, nisem vaše sorte puntar, kot ste bili vi prej. Ne . . . s tem namenom sem šel sem, da ta aparat spremenim. Milimeter za milimetrom in nobenega več ne maram na električnem stolu. To je nerazumna želja, toda ujema se z mojim računom. In zdaj naj že spet podpišem akt ta in ta, že spet bo smrdelo po ožganem mesu. Za prazen nič, ali pa naj uničim svoj oddelek. Ne, pri hudiču, leteli bojo ti amaterji kot lutke. Spustil jih bom v boj, spustil vse zanke in cepali bodo kot muhe . . . Prekleta banda ušiva . . .

JAKOB: Sape vam bo zmanjkalo, načelnik.

ANTON: Sape zmanjkalo? Ne, moja sapa je zdaj na vrsti. Marsikdo jo bo čutil v tej bajti. In marsikomu tukaj jo bo zmanjkalo za vedno. Za zdaj pa pojdite k Mihaelu. Poiščite človeka. Generalije dobite pri njem.

2. prizor

(*V Gabrijelovi pisarni.*)

GABRIJEL: Stari že spet nori, kaj?

JAKOB: Jaz tudi.

GABRIJEL: Ti malo manj. Vidiš, mene take stvari ne ganejo. Moj človek je čista abstrakcija. Če se pod njo nazadnje zmeraj odkrije, z majhnimi korekcijami, živ človek, to res ni moja stvar. Majhen, kostonjev, ne-oženjen, se brije, na levi peti znamenje, odebeljena koža, nevaren, ihtav, takoj strelja, nima smisla za dialog, vpliva na šestnajstletnike, govore, da ima organizacijo (to samo govore, drugače ni pravi) . . . no, to je za zdaj dovolj.

JAKOB: Kako naj ga obdolžimo zločinov, če najdem prav takega, pa jih že spet ne bo delal niti hotel delati?

GABRIJEL: Oh, zločinov je toliko, da jih gotovo eden ali pa več ljudi dela. Takle jih gotovo že, če ne, srček, je pa treba urediti takó, da jih bo začel nemudoma delati. Moja kartoteka, dragi, je nezmotljiva. Za to imam cel štab strokovnjakov. Torej, najdi ga. Si razumel?

JAKOB: Razumel.

GABRIJEL: Dokaze v oddelku za dokazni material. Ali ne? Gabrijel natančno ve, česa ti je treba.

JAKOB: Vse takó, kot je bilo zmeraj doslej. Toda prav nocoj se je spet zgodila huda pomota. Že spet bodo nekoga privezali na električni stol.

No, in to po vsem, kar sem storil po tvojih natančnih receptih. Na koncu se izkaže, da je bila to pomota. Ukazano mi je bilo loviti to pomoto. Malo prej je gospod Anton dobil sporočilo. Ni primeren za nobeno točko našega načrta, spustiti ga pa ne moreš, ker je ves aparat naravnán nanj. Ali ne razumeš, da je to nekaj neznosnega?

GABRIJEL: To tebi nič mar. Nič ni neznosnega, dokler sedim tukaj in sestavljam abstraktne osebe iz kupa podatkov. To je račun, seštevek, in kaj imam jaz pri tem. Ti pač ta seštevek uloviš. In navsezadnje, ali je sploh mogoče vedeti, kdo je napravil napako, da potem lovimo človeka, ki to sploh ni.

JAKOB: Zdaj boš že spet rekel, da ima Institucija svoje zakone in nobene morale.

GABRIJEL: Žal, je tako. Ljudje pa lahko živijo brez morale, brez institucije pa ne morejo.

JAKOB: Že kot otrok sem si želel, da bi si . . .

GABRIJEL: Pusti svoje bolne otroške želje. Ne mešaj jih sem.

JAKOB: Torej imaš že vnaprej pripravljene te svoje »seštevke« . . .

GABRIJEL: Pošteno hočem zaslužiti svojo plačo. Ali greš k Mihaelu? Ali naj ga pokličem?

JAKOB: Tako sem že vsega sit . . .

GABRIJEL: Torej ga pokličem sem.

Mihael, tukaj Gabrijel. Nove težave, pravzaprav delo teče naprej. Pri meni je najin stari pajdaš Jakob. Potrebuje nov scenarij . . . Kar po telefonu ti bom povedal moj obrazec. Izberi kaj primernega . . . Majhen, kostanjev, se brije, neoženjen, ihtav, takoj strelja in nima smisa za dialog. Ime mu je Vladimir . . . Torej scenarij. Čakava te pri meni.

Prav nič te ne razumem več, Jakob. Po toliko letih, pa si dovoliš tak luksuz, kot so te tvoje »krizice«.

JAKOB: Nič ne razumeš. Enkrat hočem dokončno vedeti, zakaj ljudje delajo zločine.

GABRIJEL: Sebe poglej. Zakaj si . . .

JAKOB: To si mi podtaknil ti. Danes mi je šef povedal.

GABRIJEL: Izdal si prijatelje, sodelavce . . .

JAKOB: Perverzna svinja. Oba sta že delala tukaj.

GABRIJEL: Vseeno bi naju izdal. Glej, dobro, da sva bila že tukaj, sicer bi naju obesili po tvoji zaslugi. Vidiš, tudi takó se da to obrniti, kadar merimo vse skupaj zgolj po morali.

3. prizor

MIHAEL (vstopi): Že vem, vse vem. No, in namesto da bi šel na zaslužen vikend, pa spet nov scenarij.

Sicer pa ima moja ustvarjalna fantazija pri tem delu take uzde . . . Že spet revolucija. Izmislil sem si samo novo lokacijo. Krim se mi zdi zelo primeren. Jedro tega štaba bo deset naših zanesljivih ljudi. Določil jih

bom sam. Ne dovolim, da se kdorkoli meša v to. Sploh pa ne Helena. Vladimir je naš fant, ali ne. Potreboval bo dober komandni kader. Potem komisarja ... ali bi v to položili kakega bivšega razočaranega komisarja?

GABRIJEL: To so samo novi zapleti. Samo nove nezadovoljneže, nobenih odsluženih. Odsluženi še kot material niso uporabni. Prestari so za revolucijo.

MIHAEL: No, takó mi je šel prosti čas spet po vodi. Pišem novo dramo. Plača tukaj je pičla, na ves potek pa lahko vplivam le toliko, kolikor se pri kakem kadru za scenarij zmotim. Torej je moj vpliv na družbena dogajanja *pomota*. Iz tega pa se da vendarle kaj iztržiti. Pomoto in napako obesimo, iz nje dobimo hudo nasprotujočo si resnico. Resnico, ki spodbija samo sebe. Oboje zapletam, razpletam in končam. Dodam nekaj filozofskih resnic in odkrijem nekaj ljubeznivih površnosti mehanizma. Uspeh je popoln.

JAKOB: Ne zanimajo me tvoje literarne težave. Kako bom zdaj uredil to stvar? Stari je besen, rekel je, da bo pognal naš oddelek v zrak, da bo začel pihati ...

GABRIJEL: Trapaste šefe imamo. Noben šef ne sme biti z dušo in srcem za stvar. Uradovati mora znati. Odkrito povedano, ta njegova vnema je škodljiva. Sit sem je že.

HELENA (*vstopi*): Jaz pa ne, dragi Gabrijel. Edini človek je v tej hiši. Vi pa ste straniščni pokrovi. Da, dragi Mihael, straniščni pokrov številka 1, ki skrbi, da vse to ne smrdi do neba po govnu.

GABRIJEL: Poslušaj, študentka, pusti zdaj resnične vloge pri miru. Lotimo se naše službe. Potrebovali te bomo. Pravzaprav te bo potreboval tale naš nesrečni Jakob. Scenarij si je Mihael zamislil precej radikalno. Spraviti moraš nekega Vladimira na Krim z desetimi revolucionarji, našimi ljudmi, in za to moraš imeti tehtne filozofske argumente.

HELENA: Moje argumente poznaš, packa. Toda če smo že pri službi, Mihael, nekoliko se spoznam tudi na leposlovje. Tvoji scenariji so preveč skonstruirani, povprečni, zahtevajo preveč korektur. Razen tega sem prepričana, da stvar zadnjega poloma tiči prav v tem.

MIHAEL: Hvala za kompliment. Dejal sem že, da vplivam na družbo le tako, da delam pomote v službi, ko že s svojimi dramami ne napravim nič.

HELENA: Potem pa seveda koga takole mimogrede obesijo, kaj?

MIHAEL: Kaj morem, če ga šef lomi. Jaz sem kadrovik, scenarist in zbiram pravšnje stranske osebe za scenarij. Gabrijel glavne, meni so prepuščeni manjši uradniki. Saj, prej je scenarije pisal tudi Gabrijel. S tistimi je bilo še slabše. Veš, v verzih ni nobene natančnosti. Verzi so le verzi.

HELENA: Konkurenta sta se spet spopadla. Kaj pa ti, Jakob?

GABRIJEL: Jakob se pa v naši službi ne bo nikoli tako povzpел. Kakšno preganjavico lahko še uredi. Pravijo, da je v tem še kar dober psiholog, toda njegovo sklepanje je tako abstraktno. Kar naprej se fant ukvarja s

krivdo in s tem, da bi rad dokončno videl, zakaj postanejo navadni, povprečni ljudje okoreli zločinci. To je izgovor. V resnici pa je sadist. Veš, samo tak perverznejš si lahko ogleduje vse te eksekucije.

HELENA: Ne, to je samo gon po pravi resnici. Njegova značajska potezica. Sicer pa, kaj hočete od mene? Ta strokovna literarna debata me utruja. Nisem umetnica, nikoli nisem zagrešila nobenega verza.

MIHAEL: Prav, naš teoretik ima prav. Vladimira gotovo poznaš. Urednik študentskega lista, poln revolucije in podobnih velikih besed. Torej njega je treba kratkomalo spraviti na Krim. No, najprej sedi, potem pa začni izsiljevati. In vsa ta izsiljevanja so si vedno za dlako enaka.

HELENA: Tokrat je moja želja nekoliko drugačna.

GABRIJEL: Vajine igrice me ne zanimajo več. Tega izživljanja sem se dokončno naveličal. Če me bo kdo potreboval, sem v oblakih. Razneslo me je. Pri opravljanju službene dolžnosti me je na kupu papirja razneslo. Ribe grem loviti. Adijo!

MIHAEL: Kateri hudič se je spomnil, da so literati najboljši za te posle.

HELENA: Gospod Anton.

JAKOB: Tudi mene ne zanima, kako se bosta dogovorila.

MIHAEL: Kar naprej nezadovoljen. Prej nisi bil oblast, pa si bil nezadovoljen, zdaj pa si, pa že spet ne.

JAKOB: Nezadovoljen, nezadovoljen... rad bi že končal roman, ki ga pišem že nekaj let. Nekaj takega, kar bi ne bilo odvisno od vseh teh tipov tukaj, ki mi do milimetra natančno določajo obseg mojih izkušenj. Rad bi vendar ulovil človeka, ki bi ga bilo mogoče po vaših pripravljenih predlogih pošteno obesiti in človeško krivega ter zakrnjenega usmrtiti. Ne pa da leta in leta obešamo ljudi, ki niso nič krivi.

MIHAEL: Saj to so pravi krivci...

JAKOB: Ti, veš, o filozofiji se ne bi pogovarjala. Ali ne? Ta ustanova ti ne daje nobene možnosti za taka razmišljanja.

MIHAEL: No, Helena, midva bova pa tokrat uradovala. Veš, vse sem že uredil.

HELENA: Kaj si uredil?

MIHAEL: Ta pomota, ki najbrž že visi, bo prišla v biografski leksikon »Kdo je kdo«. Izdali mu bojo postumno zbirko, veš. Dogovoril sem se s svojim starim profesorjem... sicer te pa njegovo ime nič ne briga. Maslo ima na glavi, pa mi stori, kar hočem od njega. V eno od njegovih neporabnih zbirk smo neki večji prilepili še eno krilo. Muha enodnevnica s tremi krili. Ali si zadovoljna?

HELENA: Kaj pa hočeš z vsem tem? Za mojo opozicijo so preganjani znanstveniki že precej neinteresantni. Veš, moje želje so nekoliko večje.

Rada bi njegovega duha. Urediti mi boš moral majhno prikazen v beli rjuhi, ki bo strašila vsak večer pred univerzo.

MIHAEL: Koza, ali naj grem jaz vsak večer strašit pred knjižnico? Ali naj bom jaz prikazen?

HELENA: Povedala sem ti že, da bojo te mrtve »pomote« popolnoma nezanimive za revolucijo. Navadile so se na to. To jih ne razburi več, ne spravi jih več na noge in Vladimira, praviš, da moramo spraviti na Krim. Brez duha v beli rjuhi ne bo šlo. Sicer pa, meni je vseeno. Če mi to ne urediš, z mojo nalogo ne bo nič.

MIHAEL: Ženska je nora, ali se ti ne zdi, Jakob?

JAKOB: Ti ne bi bil tako slaba prikazen.

MIHAEL: Kaj pa, če bi bil prikazen ti? Kaj meniš?

JAKOB: Jaz? No, za zdaj mi tega še ni treba. Če boš hotel še naprej tako sodelavko, kot je Helena, se boš moral nekajkrat na teden obleči v belo rjuho.

MIHAEL: Veš kaj, Helena, ali si nisi mogla izmisliti kaj drugega?

HELENA: Ta moj posel je že tako pust, da bom umrla od same sivine. Vsi ti tipi so si tako na las podobni. Poln gobec revolucije, nazadnje pa končajo vsi takó, da so naši najbolj zvesti uslužbenci. Ali pa začnejo branjevkam razbijati jajca. V najboljšem primeru zgubijo živce, znorijo ali pa se zapijejo, potem pa je vse odvisno samó od njihovega značaja. Ali se obesijo ali pa obesijo najprej koga drugega. Pojdita, to je obupna in dolgočasna igra in neznosna matematika. Potem pa še gospod Anton: Helena, zaljubi se, Helena, poroči se z njim, Helena, pojdi spat z njim. Helena, zdaj je pa stvar tako daleč, da ga lahko zapustiš. Helena, spravi ga ob živce, Helena, spravi ga ob družben ugled . . . Helena, vsak dan eno in isto . . . Ne, prikazen hočem imeti. Pravo revolucijo hočem imeti . . .

MIHAEL: Saj jo boš imela. Saj sem se odločil za radikalen scenarij. Za novo lokacijo. Za Krim. Ali brez prikazni ne gre?

HELENA: Ne gre. Kdo bo pa šel delat revolucijo na Krim, če ne bi verjel v duhove? Koga boš pa še spraval brez duhov tja? Nobenega . . . Ti je jasno?

MIHAEL: Helena, kaj pa ta naš svetopisemski Jakob? Predstavljaš si, da ima namesto glave veliko izvotljeno bučo, notri pa svečo. Fantastična prikazen bi bil.

JAKOB: Mene pač ne boš mogla izsiljevati. Moj posel je ujeti tisto, kar mi določite. Vse drugo me ne briga. Nihče mi ne more hoditi nikjer v zelje.

MIHAEL: Res, Helena ti ne more blizu. Tudi njeni »argumenti« ne zažejejo. Asket si. Toda veš, kdo te bo prisilil, da boš prikazen? Jaz!

JAKOB: Rad bi vedel, kako?

MIHAEL: Scenarija ne dobiš od mene. Ali pa takega, da boš lovil predsednika vlade namesto Vladimira.

JAKOB: A tako, zdaj boš pa mene spravljal v ta gnoj, samo da se gospodična ne bo dolgočasila.

MIHAEL: To zdaj ni več moja stvar. Primer je nov. Študentski tisk, stvari so resne . . .

HELENA (*zeha*): Joj, zelo resne . . . kot zmeraj . . . No, kaj je s prikaznijo . . . ?

MIHAEL: Jakob, ali hočeš scenarij ali ne?

JAKOB: Prav, draga Helena, na razpolago sem ti.

MIHAEL: No, prav. Imaš, kar zahtevaš. Torej stvar je zelo resna. Urediti je treba pravi pravcati upor. Tvoj posel ni drugega, kot da dopoveš Vladimiru, da je vse, kar je bilo doslej podobnega, prazno moralistično sprenevedanje. Lepo naštej vse te primere, saj si bila povsod zraven. Vse je bilo totalna kritika naše družbe in vse se je končalo pri inflaciji kritike in pri debelih honorarjih fantov, ki so —

HELENA: Ali ne bi rekel »smo« . . .

MIHAEL: No, pa smo . . . počeli. Tako so si ustvarili —

HELENA: Smo si ustvarili . . .

MIHAEL (*vzdihne*): . . . smo si ustvarili precejšen kapital v isteblišmentu. Toda spremenilo se ni nič . . .

No, to je tvoj posel. Vladimir je tak, da bo šel, kamor mu boš predlagala. Krim, pa Krim, ali pa Rakitno, pa Rakitno . . . Kraj sem predlagal jaz, ti ga boš pa servirala in celega bo pogoltnil. Stvarnost načrta te ne briga nič, to je moja stvar, ti si filozof.

HELENA: No, za to sta pa potrebni dve fakulteti, da opravljaš takó nezanimivo delo.

MIHAEL: Stvar ni tako preprosta, kot se tebi zdi. Treba je oceniti pravi trenutek. Čez dve leti bi bil Vladimir že tak, da bi ga nikakor ne spravil več niti na Golovec, kaj šele na Krim. V pošteb bi prišel samo še za preživele različice. Pohiteti je treba, samo nekaj mesecev je še časa. Kar pa se prikazni tiče, dobiš jo in Jakob je zelo zanesljiv. No, Jakob, čez dva dni dobiš scenarij.

JAKOB: Prav, čez dva dni. Toda, dragi Mihael, vrnil ti bom to prikazen.

MIHAEL: Ne, vem, kdaj bom od tebe odvisen. Veš, jaz izbiram ljudi in ti jih potem uporabljaš. Kvečjemu ti jaz lahko táko zagodem, da ti podtaknem za revolucionarko kurbo iz Emone namesto device. Vidiš in nikoli mi tega ne bi mogel dokazati. Namesto revolucije bi imel med svojimi špijoni pokol zaradi cipe.

JAKOB: Hudič vaju vzemi oba. (*Odide.*)

MIHAEL (*Heleni*): Saj sem tudi jaz nekoč študiral filozofijo, pa imam vseeno popolnoma normalne želje.

HELENA: Povedala sem ti že, zakaj.

MIHAEL: Ne verjamem ti. Poznam te in vem, da imaš zmeraj nekaj za bregom.

HELENA: Kaj, ko bi ti zaupala?

MIHAEL: Nič. Nikomur ne bi črnil besede.

HELENA: Ha, ha, ha . . .

MIHAEL: Zakaj v resnici potrebuješ to prikazen?

HELENA: Zato, kar sem ti rekla in še za nekaj. Veš, da gospod Anton ni edini šef pri nas. Denar si nabiram še pri drugem šefu. Seveda pazim, da se načrti gospoda Antona in moje molzne kravice ne križajo.

MIHAEL: Nisem vedel, da si tako pohlepna na denar.

HELENA: Pa menda tebi ne gre za slavo. Ali pa morda za delo samo. No, teh dveh stvari pri našem poslu ni. Torej ostane samo še denar. Z denarjem pa ti lahko povzročim take težave, tebi, Jakobu, Gabrijelu, da se ti še sanja ne. Tako si olajšam delo in še zabavam se povrh. Ali se ti vse to zdi tako zapleteno? Čisto preprosto je. Z denarjem lahko kupim kateregakoli fanta iz tvoje zbirke in zagode ti jo, kadar se mi le zahoče. In če ti, na primer, ne bi hotel biti prikazen . . .

MIHAEL: Vem.

HELENA: Vidiš, in jaz potrebujem zdaj dve popolnoma zanesljivi prikazni . . .

MIHAEL: Zakaj pa dve?

HELENA: Eno za nalogo, ki mi jo je dal gospod Anton, drugo pa . . . Kaj te pa briga . . . Poleg tega je stvar duha, da se prikazuje na več mestih hkrati . . . da zgubijo ljudje svoje naravno duševno ravnovesje . . . In zato potrebujem dve, in to taki dve, ki si bosta lahko zaupali in bili od mene popolnoma odvisni. In ki mi ne moreta vrniti ničesar milo za drago.

Jakob hoče od tebe scenarij, ti od mene, da ti ne naredim zgage. Jaz pa potrebujem vaju oba, tokrat kot prikazni.

MIHAEL: In zakaj, vraga, potrebuje Anton tako trapast scenarij?

HELENA: Saj vendar veš. Potrebuje duhove, potrebuje ljudi, ki bojo šli na te duhove kot muha na med. Ljudje potrebujejo kaj takega, umrli revolucionar, neprecenljiv znanstvenik. Emigracija bo vse to razpihala, namreč vse tisto, kar ji bomo mi podtaknili, in tako čudovite selekcije, kaj je kdo, še nikoli ni bilo.

MIHAEL: Upam, da bojo imeli take odnose med seboj, kot jih imamo mi trije z Jakobom.

HELENA: Da izsiljujemo drug drugega, hočeš reči? Amater, to vendar ni nikakršno izsiljevanje. To je preprosto metoda zanesljivega dela. Dvakrat si zavarujem hrbet, da mi nekdo zanesljivo opravi tisto, kar potrebujem. In potem je dvakrat manj nevarnosti, da bi se primerila kakšna napaka.

Načrt gospoda Antona pa je še daljnosežnejši. Ko bo emigracija vrgla v javnost tega našega, doma skuhanega znanstvenika, bo naš gospod profesor napravil novo uslugo. Našel bo goljufijo, ki smo jo napravili s tistimi tremi krili muhe enodnevnice. In naši ljubi emigranti bojo ob svoje ključne pozicije, kolikor jih imajo zunaj, zaradi najbolj bedaste goljufije. Toda to je samo postranski učinek.

MIHAEL: Res, ta vaš načrt je grandiozen. Prva sapica ga odpihne. Seveda pri nas tega tisti, ki so tej vaši kuhinji nasedli, ne bodo zvedeli. Sveta neumnost.

HELENA: Sveta neumnost. Toda tvoja. To bodo imeli priložnost zvedeti šele potem, ko bo zanje prepozno. Takrat ko bomo imeli že Vladimira.

MIHAEL: Dovolj, dovolj o tem. Izgini. Skakal bom v tisti beli rjuhi po trgu, ko bo treba! Pred univerzo, samo da te nekaj dni ne vidim.

HELENA: Prav lep strah boš. Takole honorarno. So long, ljubi.
(Zvoni telefon.)

MIHAEL: Da, pri telefonu Mihael. Vse v redu, gospod Anton. Tudi za prikazni je poskrbljeno. Da, gospod Anton.

4. prizor

(V Vladimirovi sobi)

HELENA: Oh, ljubi, danes je spet tak dan kot včeraj.

VLADIMIR: Meni je kar prav. Kaj pa bi ti spet rada?

HELENA: Nekaj razburljivega. Ampak res nekaj razburljivega. Tako pa se greste kar naprej nekakšne trapaste igrice. Postane so že.

VLADIMIR: Samomorilka si, da veš. In še nekaj: kdo je že kdaj slišal, da bi dekle sililo svojega fanta v takó tvegane stvari kot ti.

HELENA: To vse skupaj je že tako neznosno. Zakaj sem vendar študirala? Ali morda zato, da bom tukaj v tem tvojem časopisu pisarila članke, ki mi jih boš ti kar naprej popravljal? Črtal? In kaj vem še kaj. Pa če jih tudi ne bi, ali bi kaj zalegli? Zelo mi je žal, toda tega napol dela sem sita do grla. Razvijem teorijo, pa . . .

VLADIMIR: Seveda, oboroženo revolucijo. Táko teorijo razviješ, da je še poštenega hudiča strah in ne pelje nikamor drugam kot v oboroženo revolucijo. Kakšen smisel pa imajo take revolucije? Ukinili bojo naš časopis, nas pa pometali z univerze. No, kakšen smisel pa ima to? Treba je delovati po milimetrih. Počasi, danes nagrižeš ta beton tukaj, jutri tam . . . ali razumeš? Ljudje to bero, ustvarjaš akcijski medij, da, medij. Nikar se ne spakuj! Da, študentje, seveda tudi študentje hočejo (v govorniški pozi do pasu gol kleči v postelji in predava).

HELENA (ki leži zraven v postelji in zeha): Študentje. Oh, študentje hočejo nekaj drugega. Zmeraj so hoteli nekaj drugega, toda nikogar ni bilo, ki bi to hotel tvegati. Tebi pa je dovolj honorar, dovolj menaže v menzi, dolgi lasje in brki in to, da se greš vsak večer z menoj ljubezen. Ali misliš, da je to ljubezen? Kako more biti takle gnoj, ki se kar naprej valja po postelji, sploh zmožen ljubezni?

VLADIMIR: Kaj pa naše demonstracije? Naša protestna zborovanja? Sam gospod Anton je prišel in ugodil vsem našim zahtevam.

HELENA: Seveda, mleko v menzi se je pocenilo. Za dva dinarja so vam pocenili stanovanja v blokih, pa za dva din in pol imate več honorarja na vrstico. Prejšnjih vaše sorte ni bilo nič prida, saj se jih spomniš. Vsi so po donosnih službicah, celo na položajih, bolj so za sistem kot sistem sam.

VLADIMIR: To, to jaz ne bom nikoli. Nam gre zares . . . Toda težava je v tem, da so vse ključne točke v rokah srednjega sloja. Kako ga boš zrinil z njih? No, ti veleum . . . pa ti povej!

HELENA: S tem svojim pisanjem in z mojimi kastriranimi članki nikakor . . . Ilegalno organizacijo hočem. Tam se bo videlo. In če ne drugače, se gre na Krim. Puško v roke, pa na Krim.

VLADIMIR: Puško v roke, pa na Krim. Kako, kaj si rekla? Na Krim? Puške pa ne . . .

HELENA: Na Krim.

VLADIMIR: Pa saj si znorela! Na Krim, pa saj to je preblizu.

HELENA: Saj ravno zato. Prav blizu mora biti.

VLADIMIR: Kdo bo pa šel?

HELENA: To je pa tvoja stvar. Tebe in teh tvojih revolucionarjev, ki imate zmeraj polna usta revolucionarnih dejanj, ko da so to hrenovke. Razmere pa so take, da ni nobene druge možnosti več. Saj lahko že vse kritiziraš, pa ne zaleže nič. Udariti je treba po tem smrdljivem . . .

VLADIMIR: Tako je, Helena. Po srednjem sloju. Z besedo. Mogočno, čisto, jasno in kristalno besedo . . . Nobenega dvoumljenja več. Povedati jim je treba, da so svinje, da so krastače, da so župniki, da so modne kreatorke, da so prometni miličniki, da so . . . da so kondukerji, da so financarji, da so biljeterji, nogometni navijači, sodrga vseh obrtnikov naenkrat, skratka . . . tako je to treba . . .
Napisali bomo parole, popisali bomo zidove . . .

Dol s frizerji . . . Vse bomo storili, Helena . . . samo ne na Krim.

HELENA: A tako. Že spet boste gobcali? Poslušaj moj ultimatum: samó na Krimu grem še s tabo spat. Nič ne dobiš več od mene. Pred menoj se ne boš več sprenevedal.

VLADIMIR: Ali si znorela, Helena? Saj nas bojo potolkli. Seveda nas bodo. Izdali nas bodo, še preden bo počil en sam strel. Ljudje so pravzaprav zadovoljni, vsaj večina, in kako jih boš potem . . .

HELENA: Zadovoljni, zadovoljni. Ali so to sploh ljudje, če so zadovoljni? Ko postane človek zadovoljen, preneha biti človek. Je lupina. Ti je jasno?

VLADIMIR: No, če sem že čisto odkrit . . . sem pravzaprav . . . kar rad lupina.

HELENA: Tako. Si že zadovoljen. Ampak ne boš več dolgo, ker ti ne bom več dala. Eto ti! (*Mu pokaže figo.*)

VLADIMIR: Ljubica, saj boš. Kajne, da boš? Saj je tako odrešujoče. Vidiš, na tem področju smo dosegli marsikaj. Mi, mladina sveta. Poglej, zaradi tistih spolnih aktov so kar deževale interpelacije v skupščini, pa smo zmagali. Vidiš, to je revolucija, ker je učinek tukaj . . . ali ne?

HELENA: Da, učinek tukaj . . . v postelji.

VLADIMIR: Helena, saj ni tako. Malo te imam tudi rad, pravzaprav kar precej.

HELENA: Jaz tudi. In zato hočem, da bo ljubezen res ljubezen. Ljubezen pa gorí, ne pa da si kar zadovoljen. In zato...

VLADIMIR: Ali brez Krima res ne gre?

HELENA: Ne gre. Vsako uro je manj ljubezni v meni (*deklamira*). Pojema, da veš. In nikjer je ne bo več. Razen...

VLADIMIR: Razen na Krimu, seveda. Hudič, da mora biti prav ta prekleti Krim. Zakaj pa ne kakšna druga gora? Veš, Helena, nekako mi ni všeč tale Krim. Ne, nasploh mi Krim ni všeč, pa basta. Na Krim ne grem!

HELENA: Na Krim ali pa nič.

VLADIMIR: No, ta prekleti Krim. Kdaj pa? Jutri — saj imam še vse perilo v servisu. Vsaj par svežih spodnjih hlač bom potreboval za prvo silo. Ali misliš, da bom že prvi dan padel ali še drugi? Ne, to pa ne. Ni lepo kot gverilec hoditi naokrog v umazanih spodnjih hlačah, Stavim, da je imel Che sveže gate.

HELENA: No, ta je pa dobra. Sveže gate ga skrbijo! Od kdaj pa si tako občutljiv na sveže gate? Pušk nam je treba in mitraljezev, ne pa svežih gat. Pa fantov, deklet...

VLADIMIR: Pa kozmetični salon zate. V njem bomo imeli glavni štab.

HELENA: Pa disko klub, za disk jockeya bi že bil, ne pa za revolucijo.

VLADIMIR: Prekleta revolucija. Kdaj, hudiča, sem se spečal z njo? Pa s tabo tudi. Če se že spečaš z revolucijo, se nikaar z babo. To je moja usoda.

HELENA: Moja pa, da si perverzen... hm... nedejavnik. Da, nedejavnik si. Tako se temu zdaj reče.

(*Trkanje na vrata.*)

HELENA: Takoj, malo počakajte. Prepreke tehnične narave. Nedejavnik, spravi se z mene. Saj vidiš, da uradujem. Stvar se začinja.

VLADIMIR: Pa kar tako gola mu greš odpirat vrata?

HELENA: Sem sramežljiva, to je res. Toda če si revolucionar, moraš požreti vse.

VLADIMIR: Zakaj pa moraš požreti vse?

HELENA: Zato, ker je treba. Revolucija je... (*razmišlja*) kratkomaalo stvar, kjer moraš veliko požreti.

VLADIMIR: Kdaj pa so te operirali na slepiču?

HELENA: No, zdaj pa še to.

VLADIMIR: Mislil sem, da imaš na trebuhu še en podplat.

(*Sliši se trkanje.*)

HELENA (*zatuli*): Kaj pa konspiracija, ti, idiot?

Saj boš že zdaj vse spravil na noge zaradi takega majhnega bivšega slepiča. (*Odpre vrata.*)

MILIČNIK: Ali (*začne jecljati*)... stanuje tukaj Vladimir... Vladimir... kako se že piše... skratka Vladimir.

HELENA: Vladimir Skratka. Kaj pa tako jecljate? Ali še nikoli niste videli ženske brez slepiča? No, kaj?

MILIČNIK: No, nisem navajen...

- HELENA: Pa se navadite na to, da ženska lahko živi tudi brez slepiča. Kaj hočete od tegale? (*Pokaže na Vladimira.*)
- MILIČNIK: Ni plačal sodnika za prekrške. Kaj jaz vem, kaj je že počel. Razgrajal, menda je na cesti vpil, naj živi kitajska revolucija ali kaj takega. Za dva dni mora v zapor.
- HELENA (*sede v fotelj in se začne zvijati od smeha*): No, to je pa tvoja revolucija za dva jurja. Odpeljite ga vendar! Za dva dni bom že počakala.
- MILIČNIK: Ali nimate dveh jurjev?
- VLADIMIR: Ne, gospod miličnik... nimam. Lepo vas prosim, odpeljite me.
- HELENA: Aha, rad bi se izmuznil Krimu. Ne boš se!
- VLADIMIR: Gospod miličnik, zlat angel ste (*ga prosi na kolenih*). Prosim lepo, odpeljite me na Krim... moj bog, ne na Krim, na Povšetovo, prav tja si želim. Veste, tistega ljubeznivega psa imam tako rad. Rolfija. Že dolgo se nisva videla. Postavi se k oknu in laja, če prideš blizu s klobasico, dvigne tace in te poblagoslovi. Seveda, dokler te ne pozna. Ko te pa spozna, je vse drugačen. Tako prede gor na oknu. In kar iz roke jé. Tako ga imam rad, da ne morem več brez njega. Helena, ne morem več brez psa! Gospod miličnik, ne morem več brez Rolfija. Uslišite me. Usmilite se mene in ubogega Rolfija.
- HELENA (*miličniku*): Koliko je treba?
- MILIČNIK: Dva jurja.
- HELENA: Nimam jih pri sebi. Ta tukaj je včeraj vse pognal.
- MILIČNIK: Potem pa gospod Vladimir ali kaj ste že, z mano.
- VLADIMIR: Seveda, gospod miličnik. (*Skače po sobi in išče perilo.*) Saj sem že našel. Takoj bom nared, takoj... v hipu, v minuti... ja...
- HELENA: Nič ne boš. (*Miličniku kaže legitimacijo.*) Ali to zadostuje?
- MILIČNIK (*ostrmi in salutira*): Oprostite, nisem vedel. (*Odide.*)
- HELENA: Ves denar si mi včeraj zažrl.
- VLADIMIR (*ji iztrga izkaznico iz rok*): A tako, za policijo delaš, psica! In hotela si me poslati na šafot. (*Plane nanjo.*)
- HELENA (*ga z enim udarcem na gobec podre na tla, potem ga polije z vodo*): Ali ti je zdaj dobro?
- VLADIMIR: Kje sem?
- HELENA: Malo sem te na gobec, ker si postal nor. Dolžil si me popolnoma norih stvari.
- VLADIMIR: Saj si pri policiji, saj sem videl. Videl sem izkaznico.
- HELENA: Bedak. Kaj bo z našo stvarjo, če si ne bomo zaupali? Ali misliš, da se grem jaz kar tako revolucijo kot ti? Imam že cel kup ponarejenih izkaznic. Organiziram stvar.
- VLADIMIR: A takó. Oprosti, Helena, ker si me morala na gobec. Oprosti mi. Seveda, potem pa se je začelo že zares. Naprej. V boj. Za pravice. Za delavca. Za kmeta. Zate. Tovariši, gad

se je zalezal med nas. Iztrgajmo ga iz naših prsi. Iz naših src. Da, in Helena je rekla, da je za to Krim najbolj primeren. Zdravo.

HELENA: Kaj se spet napihuješ? Obleci se raje. Ali misliš, da bom jaz zaradi tvoje pijanščine prestavila revolucijo kar za dva dni? Ne, ljubček, danes se bo začelo. In ti je ne boš pobrisal k Rolfiju.

VLADIMIR: Saj je ne bom. Jaz sem komandant revolucije. Saj človek tako ali tako enkrat umre. Bolje, da s črevesjem v rokah kot pa pri skodelici kamilic.

(Trkanje na vrata.)

HELENA: Takoj. *(Odpre.)* No, prav da si prišel. Kako je s stvarjo?

1. VOJAK REVOLUCIJE: Razvažam mleko.

HELENA: Mleko razvažáš? Kaj pa naj bo to?

1. VOJAK: Takó mi je bilo ukazano, da se moram preživljati do Revolucije. Potem ko bomo zmagali, bom pa že kaj drugega. Direktor mlekarne bom. Rekli so, da se moram zdaj naučiti, kako se ravna z mlekom. Saj veste, ko zmagamo, bo treba znati vse.

HELENA: Norci. Zakaj si prišel zdaj?

1. VOJAK: Zakaj sem prišel? Aja. Začelo se bo vsak hip. Jaz moram potem samo še voziček s steklenicami za mleko odpeljati v mlekarno, potem pa takoj na Krim.

VLADIMIR: A tako, že zdaj. Prav, tovariš, jaz sem Vladimir. Komandant Revolucije. Odločili smo se seči po skrajnih sredstvih. In zato, kdaj je torej odhod?

1. VOJAK: Toliko da spravim voziček s steklenicami za mleko . . .

VLADIMIR: Ukazujem torej odhod. Poslovilno večerjo bomo imeli v klubu. Miki nas čaka s svežimi školjkami. Potem krenemo do skladišča. Tam natovorimo vse orožje, nato pa do vrha. Aretirati je treba lastnika koč, povsod razpostaviti straže.

1. VOJAK: Od tod dalje mi je jasen ves načrt.

(Odide.)

HELENA: Kakor vidiš, nisem spala. Do večera imaš še čas, da pregledaš načrt. Da se ne boš tako trapasto vedel, kot si se zdaj. Če že nisi za komandanta, delaj vsaj tak videz.

VLADIMIR: Torej si že vse pripravila . . . Toda tega fanta poznam od nekad.

HELENA: Seveda ga lahko, . . . iz mesta.

VLADIMIR: Ne, imel sem že oprava z njim.

HELENA: Kje pa?

VLADIMIR: Na policiji.

HELENA: Na policiji? Kaj pa si delal tam?

VLADIMIR: Kaj sem delal tam? No, zakaj pa me je prišel nocoj iskat policaj?

HELENA: Prav, seveda si ga lahko videl tudi tam. Svoje ljudi imam tam.

VLADIMIR: Toda ta mi je jemal prstne odtise. Ali jih imaš tudi zato, da se bojo naučili jemati prstne odtise? Seveda, najprej se moramo naučiti

ravnati z mlekom, potem se moramo naučiti jemati prstne odtise, potem se moramo naučiti razganjati točo, ko bojo na Krimu streljali v zrak. Izdaja, Helena. Izdaja . . . To je njihov agent, da veš. Ne tvoj, njihov je. Dandanes je vse mogoče. Kaj pa, če sem jaz? Nocoj se mi je sanjalo, da sem bil skupaj s tistim, saj veš, z Mihaelom, tistim, ki piše drame, pa ti si bila tudi z menoj in potem smo se pogovarjali, kako bomo spravili Vladimira na Krim, potem ga bomo ujeli in . . . saj veš, kaj.

Ali se ti kaj spomniš?

HELENA: Česa se naj spomnim?

VLADIMIR: Da bi bila z mano pri Mihaelu?

HELENA: Tebi se blede.

VLADIMIR: Blede. Kaj pa, če je bilo tisto res, pa so to zdaj sanje? To zdaj so sanje! Helena, ti se meni zdaj sanjaš. Sanjaš se, jaz pa delam skupaj z Mihaelom in ulovil bom Vladimira . . . Najprej ga bova z Mihaelom spravila na Krim, tam mu bom pa nastavljal past za slone. Pa ga bomo imeli. Samo skopati bo treba veliko, globoko luknjo. Helena, sanj je konec. Tebe ni več, jaz pa moram biti takoj pri Mihaelu . . . *(Helena ga še enkrat udari s pestjo in ga polije z vodo.)*

VLADIMIR *(se zbuja)*: Kje pa sem?

HELENA: Bledlo se ti je . . . da se ti sanja.

VLADIMIR: Ali moram res na Krim? Saj sem duševno bolan, ali ne?

HELENA: Še enkrat te bom.

VLADIMIR: Kje pa so te naučili pretepati? Pravzaprav, ali si me res ti tako počila? Pa nisem policijski agent. Samo sanjalo se mi je. Torej bom moral res na Krim. Živijo Revolucija!

We all live on the yellow submarine . . . (Poje, tuli.)

5. prizor

(V Mihaelovi pisarni.)

MIHAEL: Čudovite prepričevalne metode imaš. To je eno, drugo pa, da sploh nisem pričakoval, da bo šlo tako hitro. Mislim sem, da bo šele nekaj dni pozneje.

HELENA: Rojen parlamentarec si. Vedno si si puščal nekaj filozofičnih izhodov, da ti ni bilo treba nikoli tvegati niti sladoleda. Jaz pa tokrat pri Vladimiru nisem nastopala s filozofskimi argumenti. Ali sem sploh kdaj? Za ta posel ne potrebuješ dveh fakultet, temveč debelo zadnjico, ustrezno, kot je tvoja filozofija zmeraj in povsod ustrezna. Ni razlike med mojo zadnjico in tvojimi filozofijami.

Vedeš se pa takó, kot da bi tega ne vedel.

MIHAEL: Res, glede tega »argumenta« ti ni kaj očitati.

Dobil sem Gabrijelov scenarij. Izbral sem ti deset ljudi. Predložil sem spisec gospodu Antonu. Gospod Anton je zadovoljen. Prva dva si imela že priliko videti.

HELENA: Taka svinja si, da se zmeraj izmikaš. Kadar gre za najine privatne zadeve, ki so zate nekoliko kočljive, se pogovarjaš o službenih, kadar gre za službene, ki so že spet kočljive, se izmikaš z lizanjem. Baraba. Kakšna baraba vendar! Kaj si pravzaprav naredil iz mene! Ali se nikdar ne vprašaš, da jaz tako zelo težko živim. Ti imaš svinjsko dušo. To si imel zmeraj. Toda pri meni gre za telo. Filozofijo študiraš zato, da vedno vsaki svinjariji, ki jo narediš, napraviš primerno filozofsko adaptacijo. Kaj pa naj naredim jaz?

MIHAEL: Poslušaj, prva dva si imela priliko spoznati pri Vladimiru. Ali misliš, da me je presenetil, ko te je našel golo z njim v postelji? Kaj pa vendar misliš, da menim o tebi? Zakaj pa mi zdaj sploh pripoveduješ o teh svojih zadnjičnih krizah? Kaj pa je to zdaj naenkrat? Vsi so šli skoz tvojo posteljo, ti pa misliš, da me morda zdaj presenečaš s temi bedarijami, pa še očitaš mi. Do takrat te sploh poznal nisem. Pol ure sva se poznala, pa sva že bila in medias res.

HELENA: Takó dolgo sem že mrtvo hladna pri tem uradovanju v postelji in povsod drugje, da tega sploh ne opazim več . . . Toda, baraba, včasih bi te zadavila. Res je, da so tiste ženske krizice navsezadnje lepa stvar, ki se jih rada spominjam. Veš, takó daleč sem že, da se mi včasih ponoči sanja, da sem zapadla v tako krizico, kot praviš ti, in težko je prve trenutke, ko se zbudim in zavem, da je bila nevrotična motnja samo lep sen.

MIHAEL: Služba je služba.

HELENA: Prav, moj Mihael, zapomni si to. Samo to imaš povedati o tem? Samo to? Prav. Pa naj bo. Pogovorila se bova o službi.

MIHAEL: Moj bog, dajva se vendarle že pogovoriti o službi. Nimam časa na pretek.

HELENA: Jaz tudi ne. Vprašal si me, zakaj se mi že mudi s tem Krimom. Morda tudi zato, ker mi je Vladimir vsaj malo všeč. Pa to ni važno. Rekla sva, da se bova pogovarjala o službi. Nocoj potrebujem tvojo prikazen. V jutranjiku je že izšla novica o znanstveniku, o smrti metuljčarja. In če nocoj ne bo dveh strašil, se bojo ljudje vprašali, zakaj duhovi zamujajo. Včeraj sem se potrudila, da so zvedeli vsi tisti, ki to morajo zvedeti. Razširili so vest naprej. Razširili so jo v svoji vnemi takó, kot da duh že straši, da je povsod na vseh koncih in krajih dovolj teh njegovih prikazni. Vse je že urejeno, samo s teboj še ni vse.

MIHAEL: Nocoj sem dogovorjen. Grem v Filharmonijo.

HELENA: Težko bo. Težko bi se srečal tam s prikaznijo. Kajti tista prikazen pred Filharmonijo boš ti!

MIHAEL: Kaj pa, če tega kratkomalo ne storim?

HELENA: Potem veš, kaj te čaka. Po tvoji krivdi ne bo šel nihče nikamor. Za to bom poskrbela in za dokaze. In še pozneje, dragi moj Mihael, bo kdo od tistih, ki jim boš ti na hrbet nalepil scenarij, tako neuporaben, da bo spravil, seveda po tvoji zaslugi, že spet vso Institucijo

v nevarnost. Torej, ljubček, so long, metuljnico v roke, pa ob enajstih na trg pred univerzo. Premisli malo.

MIHAEL: Sem že.

HELENA: To je za mojo žensko krizico!

MIHAEL: Lahko noč, srce iz želatine.

MIHAEL (*po telefonu*): Gospod Anton? Da, načrt se je začel uresničevati. Osebi številka ena in dve sta že v svoji vlogi. Mislim, da ni nič narobe, ker se je takoj začelo. Narobe? Zakaj vendar? Prekleta baba. Saj se da še ustaviti. Seveda, ustavil bom.

(*Kliče Gabrijela.*)

Tukaj Mihael. Je tam Gabrijel? Je tista coprnica slučajno pri tebi? Da, ti gadje leglo moje. Kaj, hudiča, pa si zagodla? Prezgodaj je. Razumeš? Takoj daj drugačne inštrukcije. Kdo pa vodi stvar, ti ali gospod Anton? Naj gredo kamorkoli, samo na Krim ne. Naj gredo v bordel, naj se tam zapijejo in crknejo. Uredila boš, uredila . . . o, saj vem. Toda jaz imam že spet črno piko pri Antonu. Z Vladimirom boš tudi uredila s svojimi »argumenti«, seveda, kot vedno . . . Jaz bom lovil metulje, ne? Seveda . . .

6. prizor

(*Na balkonu Univerze sedijo v udobnih foteljih gospod Anton in njegovi ljudje.*)

ANTON: Kdaj je začetek?

JELINEK, vodja oddelka eksekutive: Natanko ob devetih in deset minut. Na znak, ki ga bo dal Dimitrij. Ali bo Dimitrij vodil bitko?

ANTON: Jelinek, pozabili ste, da smo sklenili biti pravični pri tej bitki. Objektivni. Naj o vsem odloči resnica, usoda. In zato bomo razsodili po pravici. Luka ne bo zmagal, če zares ne bo.

JELINEK: Gospod Anton! Najboljši vojak je, kar jih imamo.

ANTON: To bo imel priliko tudi pokazati. Sklenil sem, da prepustim tok zgodovini. Kdor je močnejši, naj zmaga. Zdaj ta hip vam zaupam nekaj, kar vam doslej nisem. V to stvar sem se vpletel bolj, kot vi mislite. Če bo Revolucija zmagala, bom na njeni strani. Eden od njenih avtorjev. Čas je, da z vrha spremenimo to stavbo, ko drugače ne gre. V to stavbo so se ugnezdili nesposobneži in paraziti. Potrebujemo mlajših, svežih moči. Če Vladimir zmaga, bomo nadomestili slabši sistem z mnogo boljším. To je moj izum, to je moja Revolucija, o kateri sem sanjal vseh trideset let, odkar sem tukaj. In, Jelinek, zelo malo je možnosti, da bi se mi ponesrečila. Zgodovina je z močnim, novim, mladim. Od nekdanj sem imel to slabost, da sem stavil na mlade konje in na vseh tekmah sem zmagal jaz. Edino vi, Jelinek, zdaj veste, da v ničemer ne bomo po svoje spreminjali poteka. Nikoli v tridesetih letih svoje službe pri Instituciji nisem pravosodju obrnil hrbta. Obema, Luki

in Vladimiru sem dal enake možnosti, odločali bodo moč ideje, pogum, moč in mladost. Takó mislim. Gospod Jelinek, to je zaupno. Pazite, kako boste ravnali. Z zaupanjem!

JELINEK: Razumem.

ANTON: Ali vam morda ni kaj všeč?

JELINEK: S tem, da vam nekaj priznam, pomeni, da cenim vaše zaupanje. Luka je moj dober prijatelj.

ANTON: Tudi moj.

JELINEK: In če bo poražen?

ANTON: Prijateljstvo je stvar, ki nima nobenega mesta v zgodovini. Če bo poražen, to pomeni, da je nesposoben, da sodi v vrh tistega, kar je slabega v Instituciji. Sam bo odločal o svoji usodi, kolikor mu bo dopuščala moč zgodovine. Zaradi tega sem se odločil zanj. Dal sem mu možnost, da odloči sam. Drugi tega nimajo.

JELINEK: Saj pravite, da imate vi pri tem veliko zraven.

ANTON: Ta izum je bil moj otrok, ki je ta dan shodil. Sam hodi svoja pota. Samó toliko imam zraven. In pa še toliko, da imam v štabu Revolucije deset svojih najboljših ljudi.

JELINEK: To je vendar prednost proti Luki.

ANTON: Vendarle ni. Lukov poraz kljub vsemu pomeni tisto, kar sem povedal prej. Brez teh desetih ljudi pa bi imel Luka nepravilno prednost. Zgodovina me je izbrala, da uravnam ravnovesje.

JELINEK: To je res, toda plačal bo Luka, čeprav smo vsi ravnali nápak.

ANTON: Če ne zmaga. Toda ne samo on. Zamenjal bom naše pravosodje. Naša Institucija bo doživela popolno spremembo, toda ne s starimi ljudmi. Ali veste, kaj to pomeni? Nobenega amaterizma, temveč samo čista znanost. Nobenega ne bo več treba razglašati za metuljčarja in ga potem obesiti. To bo Institucija s človeškim obrazom.

JELINEK: Torej sem danes tudi jaz odvisen od Luke?

ANTON: Ne imejte me za naivnega. Ali menite, da bi vam zaupal vse to, če se ne bi odločil za vašo zvesto službo predvsem v spremenjenih razmerah? Če pa teh ne bo, bo ostalo vse takó, kot je, in seveda, kot da se o tem nikoli nisva pogovarjala. Še to, kako je s to stvarjo? S prikaznijo?

JELINEK: Zelo dobro. Ljudje so pograbili to našo kost z metuljčarjem. Precèj jih je šlo na Krim zaradi tega.

ANTON: Vedno več praznoverja je med ljudstvom. To je že kar groza. Kjer je stvarnost taka, tam vladajo samo še duhovi. Ali vas to nikoli ni skrbelo. Ali me zdaj razumete nekoliko bolje, zakaj sem se lotil tega?

JELINEK: Razumem, razumem, seveda.

ANTON: In na naši univerzi taka fatalna nemarnost! Nalepiti še eno krilo dvokrili enodnevnici, ne da bi se človek eno samo minuto bal, da se bo to razkrilo. Najbrž ste me imeli za idiota, ko sem predvidel ti dve točki v našem načrtu. Imam natančne podatke, kakšna je ta »stvarnost«.

In toliko zmožnosti sklepanja, da vem, kaj je taki »stvarnosti« popolnoma ustrezno! Prikazni in najbolj nemogoča znanstvena goljufija. Kaj pa emigracija?

JELINEK: Požrla je celega črva. Glejte časopis Svobodna emigracija. (Bere.) Jurija Poljšaka, našega največjega znanstvenika na področju muh enodnevnice, so umorili. Jurij se je rodil v znameniti familiji, oče je še danes ud našega združenja za osrečevanje človeštva, predvsem pa naročitev. Pred zadnjo vojno je bil lastnik mestne kanalizacije. In vsi, ki se še spominjajo tistih časov, vedo, da so takrat odtočni kanali delovali brezhibno in so bili zaradi tega vsi srečni. Nikoli se ni dogodilo, da bi bili ljudje nesrečni, kajti v miru in zbranosti ter brez strahu za smrad so se lahko otrebljali doma. Edinokrat se je dogodila majhna napaka, in sicer odpovedala je stranišna školjka na magistratu, in to tedaj, ko je imel župan hude težave s prebavo. Uredili so takó, da je našemu očetu Poljšaku priskočil strokovno na pomoč z dermolom oče lekarnar, tudi ud našega združenja. Uredil je županove prebavne motnje. Malokdo še dandanes ve, kaj je dermol. To je sredstvo za urejevanje prebave, to je notranjih človekovih kanalov. To je bilo sodelovanje na vseh nivojih in vseh kanalih in mestece je bilo srečno. Kaj pa je dandanašnji dan? Naš poročevalec, čigar ime seveda zamolčimo, nam je poročal, da je z vsemi kanali v mestecu, ki je nekdanje tako srečno, vse narobe. Tam, kjer teče skozi nekdanje srečno mestece rečica, se tare vsako jutro še in še ljudi, ki . . . No, videti je mogoče vsak dan gole zadnjice na obrežju. No, in zdaj imajo. Čakali so doma in so krivi, da imajo tako oblast s takimi kanali, brez očeta lekarnarja in dermola in brez očeta Poljšaka! Sin Jurij je našel muho enodnevnico na tri krila, takoj so ga spravili s sveta. Zakaj so to storili? boste vprašali. Ni nevarnejše stvari za režim, kot je znanost. Najnevarnejša pa je biologija, predvsem pa zoologija. Če je Juriju Poljšaku uspelo dobiti trokrilo enodnevnico, potem lahko takoj za trikrat pomnoži hrabre vojščake, ki so na Krim odšli in se borijo za našo stvar, da o pištolah in topičih ne govorimo. Torej tako je to. Slava mrtvemu. Vojno poročilo . . .

ANTON: Jelinek, nehajte vendar. To slaboumje nima meja. In po njih nas sodijo zunaj. Tudi zanje sem pripravil zalogaj. Konec bo teh idiotov. Preveč škode nam delajo s to svojo pametjo.

JELINEK: Gospod Anton, vsak hip se bo začelo, samo dve minuti sta še do deset minut čez deveto.

ANTON: Pokličite Dimitrija.

DIMITRIJ: Tukaj sem, gospod Anton.

ANTON: Nobene pristranosti pri znakih. Vi dajete znake natančno tako, kakršen je položaj. Sam bom kontroliral. Vsaka napaka vas stane glavo. Nemudoma. Če zagledam zeleno luč za Luko, kadar bo imel prednost Vladimir, vas bo nadomestil Jelinek. Takoj. Vaša žena bo v trenutku vdova.

DIMITRIJ: Jasno, gospod Anton.

ANTON (*Jelineku*): Še nekaj vam moram povedati. Dva načrta sta, A in B. Oba določata, kot sem že rekel, zmago enega ali zmago drugega. Helena je delala tudi za prijatelja Luko, ukvarjala se je z načrtom B, po Helenini zaslugi ga imajo tudi moji ljudje v Vladimirovem štabu, prav takó pa ima, seveda spet po njeni zaslugi, Luka Vladimirovega. Torej oba vesta vse. Luka misli, da je Dimitrij njegov signalizer, ki mu daje znake, kako naj se premika, Vladimir pa je prepričan, da je Helena na njegovem mestu. Oba imata iste šifre in premikata se po moji volji, moja volja pa je volja zgodovine, demokracije in napredka. Kolesa zgodovine usmerjam v skladu z njeno zavestjo.

JELINEK: O zgodovini govorite kot o živem človeku.

ANTON: Zgodovina, to so vsi živi ljudje preteklosti, sedanjosti, prihodnosti. Malo nas je, toda dovolj. Tudi vi ste nekoliko udeleženi pri tem, pa tudi Helena.

JELINEK: In nikoli niste bili nezaupljivi do Helene? Kaj pa veste o njej?

ANTON: Vse. Luka je slepec, prakticist, brez globalne ideje, brez posluha.

Najboljši računalnik, ki sem ga spretno porabil, toda nič več kot to.

JELINEK: Začelo se je.

ANTON: Začelo se je.

7. prizor

(*Na balkonu.*)

HELENA: Gospod Anton, nastale so težave, ki jih nisem mogla več urediti.

ANTON: Kakšne težave?

HELENA: Ženska sem. Osebne račune sem imela z Mihaelom, in zdaj se mi je maščevalo. Za nocoj sem ga spravila na trg pred univerzo kot strašilo. Toda to bi še šlo. Ker sta v vsem delala skupaj z Jakobom, sem poslala še njega. Mislila sem, da ju bom lahko pravi čas odpoklicala, toda nikjer ju ni. In zdaj se lahko ti dve prikazni pojavita tukaj, na prizorišču. Nikjer ju ni bilo mogoče več dobiti, ko da sta se vdrla v zemljo.

ANTON: Ali se vam morda vsaj malo sanja, da to utegne porušiti ustvarjeno in vnaprej načrtano ravnovesje... med obema... Stojim na zgodovini in če je ni, me ni. Ali razumete to?

HELENA: Kje naj ju iščem, zaboga...

(*Pokanje, klici, skratka bitka. Ukazi na levo, desno, ves trg preplavi srdit spopad. V sredi bakel se pojavi najprej ena bela prikazen, potem pa še druga. Obe z metuljnico lovita metulje. Najprej pokanje popolnoma utihne.*)

ANTON (*srdito*): Kje naj ju išče! Ženska nesrečna. Ali ju vidite? Oba naj vzame hudič.

HELENA: Saj ga bojo ubili?

JELINEK: Ubili?

HELENA: Mihaela bojo ubili.

PRIKAZEN 1 (*na sredi trga*): Jaz sem Jurij Poljšak. Zločinci bodo kaznovani za vse in žrtve maščevane!

PRIKAZEN 2: Ne, jaz sem Jurij Poljšak! Ljudje, tega nam je podtaknil Anton. Mene, mrtvega in mučenega znanstvenika Jurija Poljšaka, hoče Anton spraviti ob ugled. Dokazati hoče, da nisem umrli duh, temveč da je moj duh lažen. Agent Jakob je preoblečen! Slecite ga, pa boste videli, da je podtaknjeneč.

ANTON: Mihael rešuje, kar se rešiti da. Takoj je uvidel situacijo, samo ta Jakob, ta omejeni Jakob...

HELENA: Mihaela lahko ubijejo... (*Začne vpiti.*) Mihael, Mihael... (*Jelinek ji tišči usta.*)

PRIKAZEN 2: Ne, jaz sem duh Jurija Poljšaka, ne dotikajte se me! Jaz sem živ ogenj, kdor se me dotakne, bo pri priči mrtev. Oni je podtaknjeneč. Podtaknil ga je Anton. Antona pa poznate vsi. Uničiti hoče našo Revolucijo, vzeti hoče svetinje naroda, ubil me je! Zdaj hoče tega preoblečenega in žrtvovanega agenta Mihaela porabiti za to, da bi vas spravil v malodušje, da bi oblatil Revolucijo kot goljufijo...

JELINEK: Zakaj, hudiča, se zdaj dajeta? Jakob, ta nesreča. Mihael jo je hotel tako dobro zvoziti. Zakaj se zdaj dajeta, hudiča!

ANTON: Za svojo kožo. To je pakaža brez zgodovine. Namesto da bi se žrtvoval, postavi vse na kocko in se gre svojo lastno kožo.

HELENA: Žrtvoval, zakaj žrtvoval... Mihael...

ANTON: Kogar bojo slekli, ga bojo tudi ubili. Je jasno? Zdaj gre Jakobu za to, da bi Mihaela, in obratno!

REVOLUCIONAR SVETILKA: Z rafali po obeh.

REVOLUCIONAR KIS: Po obeh. Če je kdo duh, ne bo crknil.

REVOLUCIONAR KOCKA: Duhovi ne crkavajo, temveč izginejo. Duh je večn. Z rafali po obeh.

HELENA: Mihael! Beži, Mihael...

(*Pokanje, rafali, klici*): Prikazen je padla.

REVOLUCIONAR KIS: Po drugi! Druga še straši. To so sami podtaknjenci.

(*Klici: Jakob je. Agent Jakob!*)

8. prizor

(*Štab vodje Revolucije Vladimira.*)

VLADIMIR: Jaz si teh duhov nisem izmislil.

1. VOJAK REVOLUCIJE: Jaz tudi ne. Toda zdaj je eden zadet, za drugega se pa ne ve. Zginil je kot... no, kot pravi duh.

VLADIMIR: Anton ga je izumil. Uporabil sem ga, toda nisem računal na to, da so vsi, ki se zaradi take prikazni priključijo nam, vredni toliko kot prikazen.

1. VOJAK REVOLUCIJE: Zdaj je vse to govorjenje prepozno. Prikazen je zadeta, sicer pa sta sama naredila vse, da so jih. Seveda so ju prav tisti norci, ki jih je vodil Svetilka. S kakšnim zmagoslavjem je potegnil rjuho z ranjenega Mihaela. (*Ga oponaša*) 'Tovariši, pogledjte, koga in kaj nam je podtaknil Anton. Samega Mihaela. Desno Antonovo roko. Kot prikazen se je hotel pritihotapiti med nas, razbiti naše vrste, zdaj pa sem ga napičil.'

Komaj sem rešil Mihaela. Miril sem to teslo, dokler se je dalo. Toda bil je v svojem pesniškem zagonu. Potem sem ga pa kar na gobec. Vendar med njegovimi norci ni bilo mogoče ustaviti vala razočaranja. Taka prikazen je najbolj učinkovita za med pesnike; ko je ni več, se vsi podelajo v hlače. Razbežali so se. In Helena nam je kar naprej pošiljala brezupne signale z rdečo lučjo. Mislim, da bomo morali počasi sprazniti to klet. Tisti, ki so ostali, se le težko upirajo. Sem za počasen umik . . . nazaj na Krim.

9. prizor

(*Štab.*)

(*Prinesejo Mihaela, napol prekritega z belo, nekoliko okrvavljeno rjuho.*)

VLADIMIR: Si živ?

MIHAEL: Popolnoma živ. Luknjo imam v nogi.

VLADIMIR: To luknjo ti bomo zakrpali. Toda poskrbel boš za naš umik.

Pri gospodu Antonu boš!

MIHAEL: Saj ne morem hoditi.

VLADIMIR: Pa crkni, če ne moreš. Mi se moramo umakniti. Ti pa boš šel s svojo rjuho na trg, napravil zmedo med svojimi, tačas bomo pa izginili. Potem boš šel k Antonu in mu rekel, da bomo ubili Jakoba, če nas ne pusti oditi. Si razumel?

MIHAEL: Požvižga se Anton na Jakoba,

VLADIMIR: Toda zmedo boš napravil?

MIHAEL: Razumem, samo dva me morata nesti štiporamo. Heleno bo kap, ko bo videla svoj izum tako demitiziran. Veš, rada ima te fine izraze.

VLADIMIR: Kaj bo s Heleno?

MIHAEL: Ah, da, tvoja ljubica Helena ti je nastavila to zanko na vrat. Ne bodi smešen in vdaj se. Pusti me na miru, lepo me obveži in vdaj se. Ta tvoja Revolucija se je načrtovala v glavi gospoda Antona. Helena je izumila mojo in Jakobovo prikazen, jaz scenarij, Gabrijel je našel deset pravnih ljudi za tvoj štab. Helena te je spravila na Krim, Jakob pa je zato tukaj, da te prižene, seveda krivega in zakrknjenega pred nas, to se pravi na električni stol. Veš, pisatelj Jakob je že od mladosti,

ko je bral Zločin in kazen, popolnoma obseden, da je ta razlaga privatna zadeva Dostojevskega, da mora odkriti resnično zakrknjenost. Videti jo mora, zato se je zapisal Antonu in bi se tudi samemu hudiču. Literarni norec je, fanatik. Ti mu ne pomeniš nič, jaz nič, sam sebi nič. Vse je literatura. Odkar je pri Antonu, hodi gledat tiste mrličce. Vidiš, tako je. Vdaj se . . . pa še obsojen ne boš.

VLADIMIR: Za svojo kožo prosiš, pa si izmišljaš tako nore stvari. Mihael, to ni politična drama, ki bi jo bil ti skuhal v svoji kabinetni pameti. To je resnična Revolucija, ker jaz nisem tak polovičar, kot si bil ti in tvoji, ki navsezadnje kompletni zlezete Antonu v zadnjico. Potem pa se mučiš z razdvojenim življenjem, ki ti praska tvojo kosmato vest. Revolucija da, pa vendar, Revolucija ne. Razdvojen si . . . da, da . . . Še nekaj časa boš, če ne urediš zmede, potem pa boš v celoti . . . mrlič. Prvič na tem svetu kompletna oseba . . . truplo.

MIHAEL: Ti pa posvetitev in ideja Revolucije, ki bo smrdela po ožganem mesu na električnem stolu. Zabavna bova na drugem svetu. Ti takó ocvrtn in cel, jaz pa pol v nebesih, pol v peklu.

Obveži me. Pri hudiču, vse razumem, samo to ne, zakaj nenadoma vsi skupaj potrebujete samo še prikazni na tem svetu. Vsak svojo prikazen.

VLADIMIR: Veš, v prve jarke grejo samo norci. In norci verjamejo samo še v posmrtno življenje, torej v prikazni. In če je prikazen nenadoma Antonova desna roka, norci zbežijo. Če pa pride prikazen nenadoma nazaj mednje, sicer mojih norcev ni več, pač pa postanejo norci ljudje gospoda Antona. Ubiti duh se vrne. S krogliami so prerešetal tega revolucionarja Poljšaka, toda spet je zrasel iz tal. Torej se borijo proti duhovom, ki imajo nadnaravno moč. Normalni ljudje postanejo v tej norišnici to, kar edino lahko so. Norci, ki verjamejo in zbežijo. Bežijo, kolikor morejo. Torej, Mihael, to uslugo nam boš naredil.

MIHAEL: Priznam, dober strateg, kadar je največja udarna moč Revolucije policijski agent, preoblečen v prikazen.

Seveda, Svetilka me bo pa že spet razkrinkal. In tvoji me bojo lepo preluknjali. Ne, ne ljubi se mi šepati v smrt. Počakal jo bom tukaj.

VLADIMIR: Vojak Revolucije, pripelji mi Svetilko. Povej, kar si slišal tukaj. Dobro si rešuješ kožo. Svetilko bom že spet malo na gobec, da bo dal mir. (*Vojak Revolucije št. 1 odide.*)

VLADIMIR: Ti je prav?

MIHAEL: Saj ne rešujem samo svoje kože. Tebe rešujem, Revolucijo rešujem . . . Skoraj sem kot tisti stari Mihael . . . Revolucija, to sem jaz.

(*Skoči na noge in začne vpiti.*)

Znanost je vse . . . Tri krila sem odkril, pa so me obesili . . . Muhe enodnevnice na tri krila, velik triumf revolucionarne znanosti, tovariši revolucionarji . . . V boj za tri krila, režite jim glave! Jaz, Jurij Poljšak, ki sem od mrtvih vstal, vas vodim v boj. Razmnožil vas bom kot Kristus ribe na gori. Tovariši pesniki, poeti, rožnati in dehteči pesniki

vseh vrst spolovil, v boj za človekovo spolno svobodo, za muhe enodnevnic in Revolucijo nasploh.

(Nastopi Svetilka.)

SVETILKA: A, tukaj je to kulturniško prase.

VLADIMIR *(z zagrobnim glasom)*: Revolucija je rešena.

SVETILKA: Kaj pa tale?

MIHAEL: Reševat Revolucijo in spolno svobodo. Mojo in tvojo.

(Odide.)

10. prizor

SVETILKA: Ali smo že zmagali?

VLADIMIR: Še ne, toda bomo. Potolkli bomo Antona z njegovim orožjem.

(Spet se sliši najprej Mihaela, ki vpije isti tekst kot malo prej, potem pa rafali in pokanje, tuljenje, cviljenje in sploh »revolucionarni« glasovi od vseh strani.)

Ali misliš, da delaš Revolucijo z verzi ali pa s časopisom? S pametjo. Vedel sem, da bo Kocka spet udaril. Pravi vojak je. Ti pa boš notranji minister. Veš, Mihael mi je izdal vse. Naša Revolucija je bila del Antonovega načrta. Prepričan je, da je del zgodovine. Da je posebljena zgodovina, zgodovinski subjekt. Je, toda padli. Osamosvojil sem našo akcijo in gospod Anton je predmet moje Revolucije. Kar sem sanjaril vsa ta dolga leta na univerzi, pri časopisu, postaja res. Resnica postaja. Ali slišiš, Svetilka, resnica postaja. Tako, zdaj bom pa obračunal s kontrarevolucijo. Tukaj in zdaj, hitro in takoj. Pripelji mi Heleno. *(Svetilka odide.)*

(Vladimir se postavi v pozo in strmi v prazno.)

VLADIMIR: Subjekt seksualne zgodovine sem jaz.

(Pojavi se Helena.)

HELENA *(ironično)*: Objekt pa jaz.

VLADIMIR: Nič več, ljubica, nič več. *(Resno.)* Tempi passati. *(Spet z zagrobnim glasom.)* Revolucija je rešena dvakrat.

HELENA: Kje imaš Mihaela?

VLADIMIR: Mihaela?

HELENA: Koga si spet preoblekel v prikazen? Kje imaš Mihaela, ti rečem?

VLADIMIR: Sedi, bivši objekt seksualne zgodovine. Da se pogovoriva. Ali ne? Vidiš, takole. Malo ti bom zvil roko. Nisem več zaljubljeni Vladimir. Sem subjekt Revolucije! Boli? Prav, vidim, da boli. Revolucija je, kaj hočemo. To so boleče stvari. Ali boš govorila?

HELENA *(tuli)*: Boli...

VLADIMIR: Dokler se ne utrga kita, ni nič hudega. Ko se utrga, zelo zaboli, potem pa neha. Prva kita. Najbolje je, da se ali počasi navadiš ali pa odpreš svoj posvinjani gobec.

Smo del Antonovega načrta ali ne?

HELENA: Smo.

VLADIMIR: Pametna punca. Toda spustim te ne. Ni še dolgo, ko si me z »eno na gobec« lepo uspavala. Prav. Tisti vojak Revolucije št. 1 je . . .

HELENA: Antonov človek. Podrejen Gabrijelu.

VLADIMIR: Vojak Revolucije št. 2 je . . .

HELENA: Prav tako Antonov človek, podrejen Gabrijelu . . . Drugi ne vedo nič. Delajo, kot jim pravita tadva.

VLADIMIR: Kaj pa si ti?

HELENA: Saj veš, za kaj uporablja Anton čedne ženske pri ustvarjanju svoje zgodovine. Vendar pa sem zdaj . . .

VLADIMIR: Razočarana in razdvojena kot Mihael. Razdvojena med Revolucijo in kontrarevolucijo. No, zdaj ne boš več razdvojena. Dal ti bom priložnost, da boš nehala biti kar takoj, tukaj in zdaj, razdvojena. Likvidirati bom dal Antonove in Gabrijelove ljudi. Likvidirala jih boš pa ti. Je prav? Drugače bom napravil obratno.

HELENA: Ali si nor? Saj te imam rada. Delj sem s teboj, bolj je res, kar govorim. Za tisto trapo, kot sem te poznala prej, se je skrivala osebnost. Zdaj vidim.

VLADIMIR: Prav imaš. Še sam nisem vedel, da sem. Toda tudi ti pravzaprav nisi vedela, kaj si. Polna, naphana bit si. Imaš rada samo mene in nobene razdvojenosti med mano in Mihaelom ni več. Kar se tebe tiče, ne bo več nobenih polovičk, ki bi se sprehajale tod naokoli. Toda če ne boš likvidirala teh dveh fantov, bosta onadva tebe za enako ceno, ki jo ponujam tebi. Življenje. In najbolj zanesljiva fanta bosta pri meni. Star, obrabljen način. Toda najbolj izdaten. Izbiraj!

HELENA: Saj nimam kaj.

VLADIMIR: Vidiš, kako si hitro nehala biti razdvojena.

(Svetilka prižene na oder zvezana vojaka Revolucije št. 1 in 2.)

VLADIMIR: Krasno si opravil svoj novi posel, notranji minister. Že kar zvezana fanta, lepo, lepo . . . Kako kaj položaj Revolucije, vojaka?

VOJAKA 1 in 2 *(pohitita)*: Dober, za zdaj dober . . . toda zakaj tako ravnaš?

VLADIMIR: Molčita. Svetilka, kakšen je položaj?

SVETILKA: Do zdaj je bil odličen. Razbili smo kontrarevolucijo. V svojih lastnih vrstah. Prikazen je delovala, ti rečem. Zagrizeno se bijejo, kolikor jih je še ostalo. Kocka je popadel Jakoba, ki se je skrila, ko so mu sneli rjuho, kar za uho. Kocki je zmanjkalo municije, pa ga je kar za uho. Neverjetno, kakšna hrabrost. Kocka je pogrizel ušesa najmanj desetim Antonovim ljudem. Na uho mi je tulil, da jim bo našel še črevo. To je njegova specialiteta. Stud, gnus, je vpil. Za Revolucijo

je treba premagati občutke v želodcu. Govno je treba žreti, sovražnikovo govno...

Skrbi me.

VLADIMIR: Kaj?

SVETILKA: Kdo jih bo razvozlal, ko bo zmaga naša. Tako so zavozlani drug z drugim, da bo to zelo težko. Konsolidacija bo najbolj naporen opravek.

VLADIMIR: No, to so pa skrbi. Ali nimaš nobene skušnje s kakega hapenninga ali pa domače zabave?

SVETILKA: Res, prav imate. Pozabil sem.

VLADIMIR: Kaj pa čakaš, Helena?

HELENA (*vzame brez besede pištolo in ustrelji oba vojaka.*)

VLADIMIR: Tako, zmagali smo. Notranjega sovražnika smo premagali.

11. prizor

(*Na balkonu univerze.*)

JELINEK: Zmagal je Luka, gospod Anton. Zajel je vse ljudi, pobegnili je samo Vladimir. Helena je tudi z njim. Rešili smo Mihaela, prav tako Jakoba. Oba sta ranjena.

ANTON: Odločilo se je, kot se je moralo. Jelínek, moja desna roka boste pri procesu. Rekel sem, da bo po naši bajti pihala moja sapa. In bo. Kdo je kriv, da se je ta pokol sploh pripetil? Našli bomo krivce. Ne, Jelinek, nisem jaz krivec. Tudi tako bo mogoče odkriti krivce, ki delajo našo Institucijo neučinkovito. In to bo tudi vzrok, da jih bomo odstranili. Ali zdaj razumete? Zgodovina ima zmeraj prav. Ti malenkostni obrati na levo ali pa na desno dejansko ne pomenijo nič. In vi mi boste pomagali pri tem poslu.

JELINEK: Razumem, gospod Anton. Konsolidacija bo naporna stvar.

ANTON: Niste me razumeli. Ker v tej bitki nisem opravil svoje revolucije, jo bom zdaj.

JELINEK: Razumem, gospod Anton.

ANTON: Že spet razumeš. Kje je Mihael, kje je Jakob?

JELINEK: Težko delo... Razvozlati jih bo treba. Pesnik Svetilka je takó zavozlan, da je težko, če ga bomo sploh kdaj razvozlali. Kocka je požrl Jakobovo uho. Svetilka ni imel nobenega partnerja, ker so si že prej vsi izbrali vsak svojega, pa zanj ni ostalo nič. Pa je kar sam iz sebe delal »mašence«. Edini dostojanstven človek je samo še Dimitrij.

Dva naša sta mrtva. Bilo je neizogibno...

(*Nastopi Luka in vojaško salutira.*)

ANTON: Zmagal si. Imel si srečo. Zgodovina ti je zdaj pomežiknila z desnim očesom. Jelinek, povejte vsem preživelim, da jih vabim na večerjo. (*Odidejo.*)

12. prizor

(*Na balkon privlečejo revolucionarje Kocko, Kisa in Svetilko vsega v »mašencah«.*)

JAKOB (*Kocki*): Tale mi ga je požrl. Slišal sem, da so zaklali psa, ker je dečku požrl uho, mu ga prišli nazaj in operacija je uspela. Razparajte psu trebuh. Zahtevam svoje uho.

KOCKA: Ali ne bi šlo z manjšim klistirčkom? Poglej, človeka zaklati zaradi enega ušesa! Saj sva bila svojčas prijatelja, kolikokrat sva pila skupaj pivo pri šumiju.

JAKOB: Usoda naju je razločila. Kadar se dogajajo takó veličastne stvari, brat ne pozna več brata. Ti je jasno?

KOCKA: Jakob, dober si kot makovka, pa še čisto lep si takole brez enega ušesa. Nekaj posebnega pravzaprav.

JAKOB: Neizprosna usoda je odločila . . .

KOCKA: . . . odločila (*na ves glas*) odločila. Želodec je odločil. Prebavljam . . . prebavljam tvoje uho. Zdaj me lahko tudi zakolješ, ušesa ne dobiš več. (*Pade v nezavest.*) (*Izdihne.*) Prekletó uho.

JAKOB: Revolucije je konec.

13. prizor

(*V Antonovi sobi.*)

JELINEK: Gospod Anton, čistka je končana.

ANTON: Pripelji mi Vladimira.

JELINEK: Razumem, gospod Anton.

(*Anton ostane sam. Razmišljeno hodi po pisarni. Odpre okno in ga spet zapre. Sede, pa spet ves živčen skoči k oknu in ga odpre. Vstopijo Mihael, Jakob in Vladimir.*)

ANTON: Jelinek, odprite že vendar okno, tako je zadušljivo. Pojdite k Mihaelu in mu sporočite, naj se pripravi na konec. (*Jakobu*) Tudi ti pojdi.

JAKOB: Jaz?

ANTON: Kakšen jaz? Ali moraš temu Vladimiru zmeraj kot senca tičati na vratu?

JAKOB: Gospod Anton, končno imam vendarle zakrknjenega zlikovca v rokah. Množičnega morilca. Sam mi je priznal, da mu je bilo samo do Helene, medtem ko mu je bila Revolucija deveta brigá. In za eno žensko krilo ti kratkomalo požene trop ljudi v smrt . . . Gospod Anton, leta in leta sem čakal, da bom lahko ulovil prav takega človeka, zato sem pravzaprav prišel sem. Zato sem žrtvoval vse življenje. Zdaj natančno vem, kaj je tak človek. Ženska ga uniči. Kratkomalo za vsem tiči ženska. Ona je zločin! Svoj roman bom lahko končal. Zadnje strani

pišem in zato bi bil prav do njegove usmrtnice rad zraven. Bralce neverjetno zanima, kako glavni junak spi, kako jé, kako pije kavo, kako opravlja potrebo, kaj se pogovarja na primer z vami, vse to moram ohraniti poznim rodovom . . . Gospod Anton, samo to nagradico bi rad. Res, povsod bi bil rad zraven.

ANTON: Poberi se, šema . . . Zaradi tebe bi . . . saj veš, kako je bilo s tvojo prikaznijo. Še za prikazen nisi zrel.

JAKOB: Gospod Anton, pa mi ja ne boste odrekli. To je ves smisel mojega življenja, če mi ne ustrezate, ne vem, kaj bom. Gospod Anton, obupan bom . . . Obup pa zelo težko prenašam . . . Ne znam prenesti obupa . . . *(Na kolenih.)* Obup, ker ti polzi ves smisel življenja skozi roke . . . Ali poznate to?

ANTON: Poberi se . . . Sam hočem govoriti z Vladimirom o stvareh, ki jih nihče nikoli ne bo zvedel. Ali zdaj razumeš?

JAKOB: A tako, zdaj je šlo vse po zlu . . . vse je šlo po zlu . . . nikoli več ne bo nobene prilike . . .

(Se obrne in skoči skozi okno.)

ANTON: Skozi okno ti skoči, ta literat.

(Pri telefonu.)

Mihael? Jakob se je ubil. Skočil je skozi okno. Ta bebec ni spadal v čistko. *Postrgajte njegove ostanke po pločniku, in to takoj, da ne bi kdo mislil, da še ni vse končano.* Končano je, kar se tiče naše hiše. *(Vladimiru.)* No, Vladimir, žal boš že spet ena od nedolžnih žrtev. Ta bebec seveda še zdaleč ne ve, da je bil tako daleč od resnice, kot še nihče prej. Tudi če bi verjel v to Revolucijo, je taka stvar laž. Zunaj zgodovine je. Dal sem ti priložnost. Ti pa si drugače obrnil, kot sem predvidel, dragi Vladimir.

VLADIMIR: Kakšno priložnost?

ANTON: Ali misliš, da sem ti dal deset svojih najbolj zanesljivih ljudi zato v štab, ker bi ti hotel zaviti vrat? Tepec, kje pa! Dal sem ti jih zato, da bi zanesljivo zmagal. Ti pa si dal pobiti prav moje ljudi.

VLADIMIR: Nič ne razumem. Ne verjamem pa, da bi mi zdaj, ko sem obsojen na smrt, tvezli oslarije. Pojasnite mi vendar.

ANTON: Hotel sem, da zares zmagaš, vendar takó, da ne posiljuješ zgodovine. Nisem računal na to, da ti bo Helena zblebetala, da so to moji ljudje. Postavila bi revolucionarno oblast. Moja desna roka bi bil. Ali pa obe roki, ki bi ju uravnaval svet in . . .

VLADIMIR: Prav, kaj mi zdaj to pomaga.

ANTON: Skoraj bi zaigral vse moje sanje. Skoraj, toda našel sem drugo možnost. Nisem spustil vajeti iz rok. Toda ti . . . Ker ti ni uspelo, moraš pač živeti drugače. Razumeš? Popolnoma drugače. Namesto dolgo kot moja roka, na kratko. V enem hipu boš izpolnil vse, kar ti je bilo najprej namenjeno leta in leta, če bi bil zmagal. Pravzaprav ti

zavidam. Svetnik si. Še dolgo bom moral hoditi po zemlji, da bom to, kar si ti.

VLADIMIR: Svetnik? Kakšen svetnik, kaj pa moram še narediti?

ANTON: Vse si že naredil. Zdaj boš samo lepo prijazno sedel na električni stol in šel z nasmehom počivat. Brez tebe ne bi bil nikoli počistil Institucije. Ljudje pa te bojo naskrivaj častili do takrat, ko bom jaz tukaj, ko bom jaz šel, pa bo Institucija dobila tvoje ime. Jakob, Kocka in kaj jaz vem, koliko jih je še, so samo smeti, ki jih je odnesla sapica. Ampak ti . . . Daj, da te poljubim.

VLADIMIR: Prav, gospod, če je treba . . .

(Se objameta.)

ANTON: Vedno več pravičnosti bo, vedno več pravosodja . . . vedno več . . . nisi šel zaman v smrt.

VLADIMIR: Torej pravite, da bom svetnik.

ANTON: To ti lahko prisežem. Zdaj še naskrivaj, toda zmeraj bolj . . . kajti kolo zgodovine je neustavljivo . . .

VLADIMIR: Res, kolo je neustavljivo. Kdaj me boste pa scvrli?

ANTON: Čez kakšno uro. Pepela pa ne bomo raztrosili naokrog. V časopise bomo dali, da smo ga raztrosili, v resnici pa ga bomo spravili in povedali ljudem naskrivaj, kje je, da ga bojo našli . . . Potem bom pa jaz zavrtel kolo zgodovine v tisto edino pravo smer. In zelo se bom moral truditi, da se ti bom še čez dolga leta približal samo za eno ped. Srečnež, daj, da se te dotaknem.

VLADIMIR: Kar potipajte me. To bo pa res lepo. Svetnik, prav. Bil sem pripravljen, da me bojo policaji že drug dan potolkli, toda da bom svetnik . . . ne, to pa ne, pa pepel . . . moj bo govoril skozi moja dela še poznim rodovom. Gospod Anton, dajte, da vas objamem.

(Se še enkrat objameta.)

14. prizor

(Dolg hodnik. Na eni strani Vladimir na leseni klopi, na drugi strani pripravljen električni stol. Previdno se priplazi Helena.)

VLADIMIR *(vpije na ves glas)*: Na pomoč, na pomoč . . . Ta nora ženska me hoče rešiti!

HELENA: Zakaj vpiješ? Ali si znorel, rešiti ti hočem življenje. Ali si ob pamet?

VLADIMIR: Na pomoč! Ta nora ženska mi hoče rešiti nekakšno življenje, ki je čisti nič. Preprečiti hoče, da bi jaz v enem trenutku opravil tisto vse. Potem bom moral pa dolga leta . . . in še svetnik ne bom! Ta ženska je nora! Ne vidi od nosa do ust. Na pomoč, zdaj me bo na gobec, potem me bo pa odpeljala . . . Pomagajte . . .

(Pritečejo stražarji. Heleno na silo odpeljejo.)

VLADIMIR: Lepo zahvaljeni. Dajmo, uredimo to zadevo čimprej. Ženske so zmožne vsega... (*Privežejo ga na stol.*)
 Da, tako, čvrvički moji zlati. Vrvi so zelo v redu. Pohvaljeni. Čebelico dobite. O, blaženost, kakšna blaženost me čaka... in še enkrat mi prav lepo pozdravite gospoda Antona. (*Jim pošlje poljubček.*)

15. prizor

(*V pisarni sedi gospod Anton sam, pride Jelinek.*)

JELINEK: Gospod Anton, vse je opravljeno, kot ste naročili.

ANTON: Prav. Prinesite mi plašč. Ali se vam ne zdi mraz, Jelinek?

JELINEK: Zelo mraz je.

ANTON: Bojim se, da bo kar naprej tako mraz.

JELINEK: Jaz tudi.

ANTON: Res je preveč mraz. Pa prazno je vsepovsod... Se vam ne zdi?

KONEC

MALI DEKAMERON

1960—1970

Literarne šale

Janez Menart

OPRAVIČILO

*Izvor teh epigramov brez radirke
 ni niti hudobija niti zloba;
 njih cilj je, da vsaj nekatere zbirke
 potegnejo za hipec spet iz groba.*

Marijan Kramberger

PESMI 1961

Pred desetletjem si se šel poeta,
 potem si šel se pisca komunista...
 Ko človek zdaj po tvojih delih lista,
 od tebe si še mnogo črk obeta.